

MUNI
PED

Základy práva pro neprávnický

BDM101K

Pojem práva, základní pojmy.
System a struktura práva.
Prameny práva.

JUDr. Radovan Malachta, Ph.D.

Podzimní semestr 2024

1 JUDr. Radovan Malachta

**MUNI
PED**

Organizační pokyny

Obecné informace

- organizace studia
- interaktivní osnova
- studijní literatura
- kdy a jak mne kontaktovat
 - email: malachta@mail.muni.cz
 - distančně: MS Teams kdykoliv po domluvě
 - prezenčně: úterý 12:30-13:30 v kanceláři

Podmínky ukončení předmětu

- vypracování eseje
 - 1 až 3 normostrany (prosím, ne více)
 - Váš pracovní či běžný den
 - identifikace 10 situací z pohledu práva
 - 20 bodů
- 4 odpovědníky v IS.MUNI
 - po II., III., IV. a V. bloku
 - otázky s výběrem možností – 1 správně, nebo více správně dle specifikace
 - 4x10 bodů, nutno zodpovědět každý
- 60 bodů celkem, k prospěl(a) 36 bodů (tj. 60 %)
- 5 kreditů

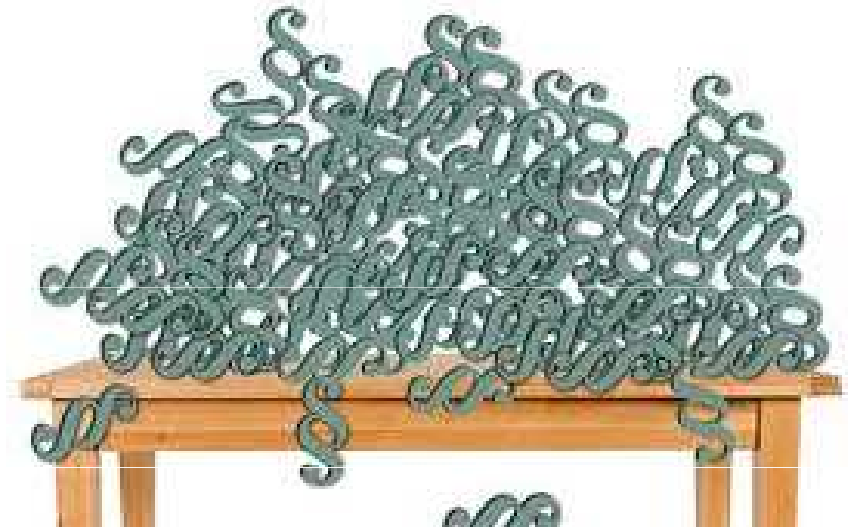
Tři „hesla“ na úvod

To, co se dnes učíme, nemusí zítra platit

Novela 2. o volbách do Parlamentu ČR
ST 1170 3. čí

PŘIJATO		✓ 96	✗ 1	Hlasování 18			
ANO2011	139	✓ 39	✗ 0	ČSSD	17	✓ 7	✗ 0
ODS	12	✓ 10	✗ 1	KDU-ČSL	15	✓ 5	✗ 0
Piráti	11	✓ 10	✗ 0	TOP09	14	✓ 4	✗ 0
SPD	10	✓ 9	✗ 0	STAN	13	✓ 3	✗ 0
KSCM	7	✓ 7	✗ 0	Nezářaz.	13	✓ 1	✗ 1

Právo je docela zmatek, ale...

Barbara a Alexandr fakt ne

BARRANDOV KRIMI 12.02.2023 22:10

BARRANDOV KRIMI 13.02.2023 11:35

Soudce Alexandr (pořad)

Reality-TV / Drama
Česko, 2017, 50 min

12%

Hodnocení
(1 085)

Fanklub
(20)

MUNI
PED

Jaký je Váš vztah k právu?

Spravedlnost

Co to je spravedlnost

– spravedlnost: právní, morální, ...

**MUNI
PED**

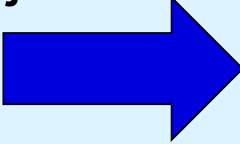
Právo

Co to je právo

- ve společnosti – společenské vztahy – potřeba **regulovat**
- co je dovolené, zakázané či přikázané
- vznikají pravidla chování – právní normy – obecně závazné – tvoří **právní řád**
- stanovuje a **vynucuje** stát (vs. morální či náboženská pravidla)
- každý stát má svoje právo

**soubor pravidel chování, která regulují
společenské vztahy, přičemž nerespektování
pravidel lze vynutit prostřednictvím státní moci**

Co to je morálka

- také se jedná o pravidla chování – morální normy – nejsou závazná (právně)
 - mos/mores – požadovaný způsob jednání v určité společnosti
 - nestanovuje a **nevynucuje** je stát
- základní rozdíl je: kdo stanovuje právní/morální normy (vznik)
v sankci v případě nedodržení norem
- obojí ale představuje **normativní systém**

**MUNI
PED**

Objektivní a subjektivní právo

Objektivní právo

= soubor (systém) právních norem, která jsou obecně závaznými pravidly chování, stanovených či uznaných státem a státem vynucených

Příklady:

- kupující má zaplatit kupní cenu, když si něco koupí (občanský zákoník)
- chodec nesmí vstupovat na vozovku „na červenou“ (zákon o provozu na pozemních komunikacích)
- o ústních podáních a jednáních při správě daní sepíše správce daně protokol (daňový řád)
-

Subjektivní právo

- možnost chování právních subjektů
- plyne z objektivního práva (je zaručeno státní mocí)
- mít oprávnění, mít na něco nárok
- *možnosti* chování právního subjektu může odpovídat *povinnost* jiného subjektu (právo na zaplacení ceny – povinnost zaplatit)

Příklady:

- student má právo studovat v rámci jednoho nebo více studijních programů
- prodávající má nárok na zaplacení kupní ceny
- chodec má oprávnění vstoupit na vozovku „na zelenou“

Čeština v tomto není dokonalá...

- law (objektivní právo)
- right (subjektivní právo)

**LAWS
VS RIGHTS**

Mít právo (nárok, oprávnění) – mít povinnost

Dovolující (povolující) právní normy

Zakazující právní normy

Přikazující právní normy

Příklad 1 ze zadání na konzultaci

- a) *Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého. (§ 81 občanského zákoníku)*
- b) *Právnícká osoba, která má sídlo v zahraničí, může přemístit sídlo na území České republiky. (§ 138 občanského zákoníku)*
- c) *Uložený trest nelze vykonat po uplynutí promlčecí doby, jež činí třicet let, jde-li o odsouzení k výjimečnému trestu. (§ 94 trestního zákoníku)*
- d) *Převod podílu společníka ve veřejné obchodní společnosti se zakazuje. (§ 116 zákona o obchodních korporacích)*
- e) *Prodávající upozorní kupujícího při ujednávání kupní smlouvy na vady věci, o nichž ví. (§ 2084 občanského zákoníku)*

Příklad 1 ze zadání na seminář

- f) Rozhodčí nález musí být usnesen většinou rozhodců, vyhotoven písemně a alespoň většinou rozhodců podepsán. (§ 25 zákona o rozhodčím řízení)*
- g) Obchodní firma nesmí být zaměnitelná s jinou obchodní firmou ani nesmí působit klamavě. (§ 424 občanského zákoníku)*
- h) Účastník se může dát v řízení zastupovat zástupcem, jež si zvolí. (§ 24 občanského soudního řádu)*
- i) Členem dozorčí rady nemůže být jednatel společnosti nebo jiná osoba oprávněná podle zápisu v obchodním rejstříku jednat za společnost. (§ 201 zákona o obchodních korporacích)*
- j) Dohoda o rozvázání pracovního poměru musí být písemná. (§ 49 zákoníku práce)*

MUNI
PED

Právní kultury

Právní kultury

- nejen právo, zahrnut je společenský, kulturní, náboženský, politický, historický, ekonomický, územní vývoj (ne všechny kultury ovlivňuje vše)
- způsob tvorby, výkladu a aplikace práva
- zahrnuje větší počet právních řádů
- ČR: kontinentální právní kultura

Typy právní kultury

kontinentální

angloamerická

islámská

hindská, východoasijská, africká,

Kontinentální právní kultura

- znaky a charakteristiku pochopíte během semestru ☺
- teritorium („evropský kontinent“)?, náboženství (křesťanství)
- hlavní formální pramen: právní předpis (zákon)
- zákony tvoří zákonodárné orgány, nikoliv soudci (ti je aplikují)
- dělení na soukromé vs. veřejné právo (vliv římského práva)
- provázanost jednotlivých právních řádů – právo EU

Angloamerická právní kultura

- tzv. common law
- hlavní pramen: soudní precedens
 - příp. právní obyčej (ústavní právo), právní literatura
 - samozřejmě existují i právní předpisy (psané právo)
- pravidla tvoří (nalézají) především soudy
- není dělení na soukromé a veřejné právo
- rozdíly (Anglie vs. USA vs. Kanada vs. Austrálie vs. jiné)

**MUNI
PED**

Právo hmotné a procesní

Hmotné právo

- tvoří právní normy, které upravují (stanovují) práva a povinnosti právních subjektů (účastníků právních vztahů – osob, státních orgánů atd.) – „jak se chovat v právních vztazích“
- například (s vědomím ALE.....)
 - občanský zákoník
 - trestní zákoník
 - zákoník práce
 - zákon o obchodních korporacích

Procesní právo

- procesní postup, jak dosáhnout práv a povinností před soudy (správními orgány atd.) – postup orgánů veřejné moci k uplatnění a ochraně hmotných práv
- procesní práva a povinnosti účastníků, celá řada otázek
- například (s vědomím ALE.....)
 - občanský soudní řád
 - trestní řád
 - správní řád
 - soudní řád správní
 - daňový řád

Vědomí ALE

- hmotněprávní a procesněprávní předpis
 - NEZNAMENÁ, že hmotné právo je upraveno výlučně v hmotněprávním předpisu
 - NEZNAMENÁ, že procesní právo je upraveno jen v procesněprávním předpisu
 - i v hmotněprávním předpisu můžeme nalézt normy procesní povahy a naopak
- pro určení hmotné / procesní je předpis výraznou pomůckou, ale je potřeba zkoumat samotnou právní normu

Příklad 2 ze zadání na konzultaci

- a) Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabýt vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu. (§ 2079 odst. 1 občanského zákoníku)*
- b) Účastníci mají právo vyjádřit se k návrhům na důkazy a ke všem důkazům, které byly provedeny (§ 123 občanského soudního řádu)*
- c) Obviněný může být předveden i bez předchozího předvolání, jestliže je to nutné k úspěšnému provedení trestního řízení, zejména když se skrývá nebo nemá stálé bydliště. (§ 90 odst. 2 trestního řádu)*
- d) Výpověď z pracovního poměru musí být písemná, jinak se k ní nepřihlíží. (§ 50 odst. 1 zákoníku práce)*
- e) Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný. (§ 15 trestního zákoníku)*

Příklad 2 ze zadání na konzultaci

- f) Řízení je zahájeno dnem, kdy návrh došel soudu. (§ 32 soudního řádu správního)*
- g) Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. (§ 697 odst. 1 občanského zákoníku)*
- h) Osoby zúčastněné na správě daní mají rovná procesní práva a povinnosti. (§ 6 daňového řádu)*
- i) Valná hromada rozhoduje prostou většinou hlasů přítomných společníků, ledaže společenská smlouva určí jinak. (§ 170 zákona o obchodních korporacích)*
- j) Je zajištěn volný pohyb pracovníků v Unii. (čl. 45 Smlouvy o fungování Evropské unie)*

**MUNI
PED**

Soukromé a veřejné právo

§ 1 odst. 1 občanského zákoníku

„Ustanovení právního řádu upravující vzájemná práva a povinnosti osob vytvářejí ve svém souhrnu soukromé právo. Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného.“

- rozlišení soukromé a veřejné právo nemá hranice
- již od římského práva tento **právní dualismus**
- několik teorií
 - zájmová
 - organická
 - mocenská
 - metoda právní regulace

Zájmová teorie

- „Veřejné právo je to, co je v zájmu státu, soukromé právo je to, co slouží jednotlivému člověku.“ (Ulpianus – Ulpianova teorie)
- kritérium rozlišení: soukromý zájem (zájem osob) vs. veřejný zájem (zájem státu)

Organická teorie

- kritérium rozlišení: zdali v právním vztahu vystupuje jako jeden ze subjektů orgán veřejné moci či nikoliv
- zda subjekt je příslušníkem či členem veřejnoprávní korporace/ svazu (obec, stát atd.)

Mocenská teorie

- též subordinační teorie
- kritérium rozlišení: postavení osob – rovné (souřadné) postavení osob vs. nerovné (nadřazené/podřazené) postavení osob
- typické je **mocenské** působení jednoho ze subjektů jako nositele veřejné moci

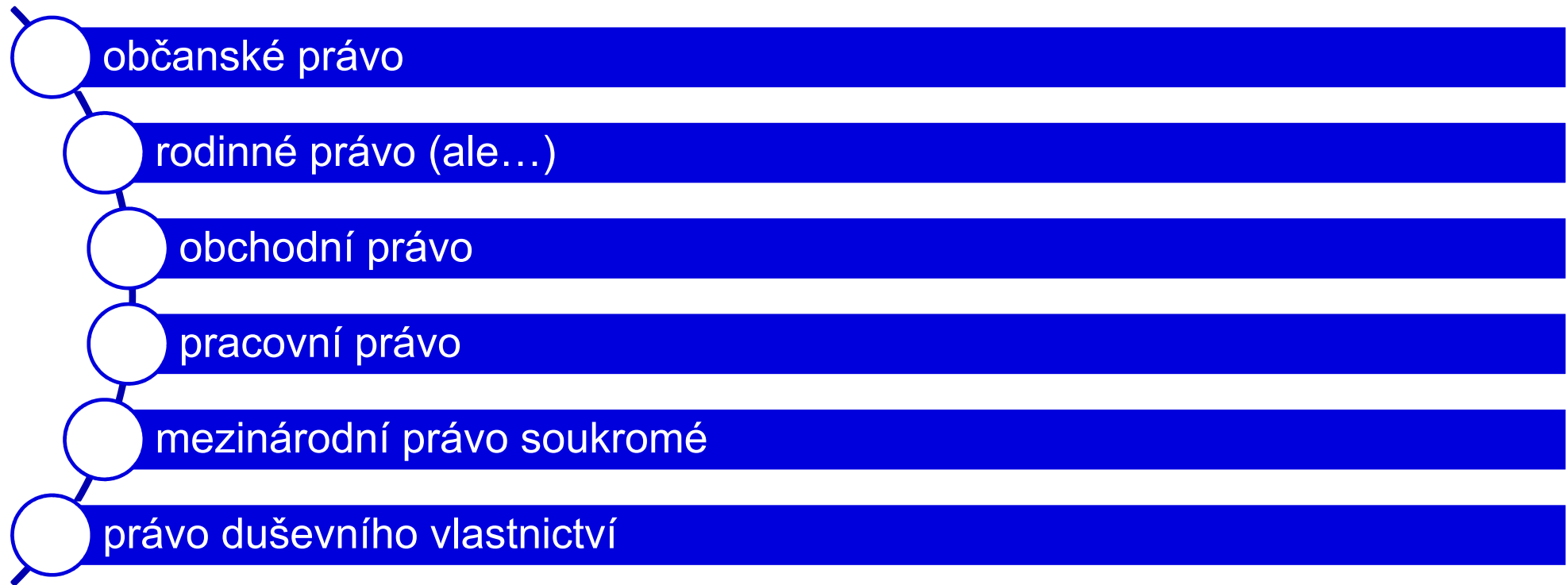
Metoda právní regulace

- rozlišením je povaha a míra působení jednotlivých účastníků vztahu na vznik, obsah či zánik právního vztahu

Soukromé právo

- typické je **rovné** postavení subjektů
 - **formální rovnost** před zákonem, ale současně může nastat **faktická nerovnost** (zákon se jí pak snaží narovnat – například smlouva o poskytování internetových služeb)
- osoby si mohou ujednat práva a povinnosti podle svých představ
 - v rámci a v mezích zákona, nemohou ujednat něco protiprávního – například smlouva, jejímž předmětem je zabíjení chráněných zvířat
- jeden subjekt nemůže jednostranně či autoritativně ukládat druhému subjektu práva a povinnosti
- autonomie vůle subjektů
- **dispozitivní** právní normy (nikoliv však výlučně)
- základem je smlouva či dohoda

Právní odvětví soukromého práva

Poznámka

- soukromé právo je někdy chápáno v užším a širším smyslu
- rodinné a dědické právo jako součást občanského práva
- některá právní odvětví svým charakterem patří jak do soukromého, tak do veřejného práva – např. pracovní právo

Veřejné právo

- typické je **nerovné** postavení subjektů
- osoby si nemohou ujednat práva a povinnosti podle svých představ
- jeden subjekt (orgán veřejné moci) jednostranně či autoritativně může ukládat druhému subjektu práva a povinnosti
- ochrana **veřejného zájmu**
- **kogentní** právní normy

Právní odvětví veřejného práva

Přehled právních odvětví

Občanské právo (v užším slova smyslu)

- = soubor (soukromoprávních) norem, které upravují zejména
- osoby (fyzické, právnické), zastoupení
 - právní skutečnosti
 - věci a věcná práva
 - dědické právo
 - smlouvy (závazkové právo)
 - delikty (mimosmluvní závazkový vztah)

občanský zákoník

Rodinné právo

- = soubor (soukromoprávních) norem, které upravují zejména
- manželství občanský zákoník
 - vztahy mezi rodiči a dětmi, příp. ostatními příbuznými
 - poručenství, pěstounství a další formy péče o dítě
 - registrovaná partnerství zákon o registrovaném partnerství

Obchodní právo

- = soubor právních norem (soukromoprávních, ale i veřejnoprávních), které upravují zejména
- vztahy mezi obchodníky, resp. podnikateli **občanský zákoník**
 - obchodní korporace **zákon o obchodních korporacích** **občanský zákoník**
 - společnost s ručením omezením
 - akciová společnost
 - a další (veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, družstva)
 - nekalá soutěž **občanský zákoník**
 - hospodářská soutěž (hospodářské právo) **zákon o ochraně hospodářské soutěže**

Pracovní právo

= soubor právních norem (soukromoprávních, ale i veřejnoprávních), které upravují zejména

- individuální pracovní právo zákoník práce
 - vztahy mezi zaměstnanci a zaměstnavateli
- kolektivní pracovní právo zákoník práce
 - například odborové organizace
- zaměstnanost zákon o zaměstnanosti
 - vztahy mezi občany, zaměstnavateli a úřady práce, MPSV

Právo duševního vlastnictví

- autorské právo
- ochranné známky
- patenty
- označení původu a zeměpisná označení
- průmyslové a užité vzory

celá řada předpisů

Mezinárodní právo soukromé

- není „mezinárodní“, je to součást vnitrostátního práva
- upravuje vztahy s tzv. mezinárodním prvkem
 - kterým právem se bude řídit daný vztah
 - kde se budeme soudit
 - co se soudním rozhodnutím vydaným v zahraničí (uznání a výkon)

zákon o mezinárodním právu soukromém

nařízení EU

mezinárodní smlouvy

Ústavní právo

= soubor právních norem upravující státněmocenské vztahy, na které působí ústavněprávní normy

- ústavní pořádek ČR = soubor právních předpisů nejvyšší právní síly
- základy veřejné moci a právního řádu
- vztah státu a práva
- zákonodárná, výkonná, soudní moc
- státní občanství
- lidská práva atd.

Ústava ČR

Listina základních práv a svobod

ústavní zákony

Trestní právo

- trestní právo hmotné – soubor právních norem, které chrání práva a oprávněné zájmy právních subjektů před trestnými činy
 - co to je trestný čin trestní zákoník (a další zákony pro právnické osoby, mladistvé)
 - jakou sankci lze za trestný čin uložit
- trestní právo procesní – soubor právních procesních norem, které upravují procesní postup trestních orgánů v trestních věcech – tj. trestní řízení trestní řád

Správní právo

= souhrn právních norem (veřejnoprávních), které upravují organizaci a výkon/fungování veřejné správy

- správní právo hmotné celá řada předpisů
- správní právo procesní správní řád soudní řád správní
- (správní právo trestní)
- přešupek
- celá řada oblastí
 - některé z nich se postupem staly samostatnými právními odvětvími – finanční, správní, právo sociálního zabezpečení atd.

Finanční právo

= souhrn právních norem, které upravují finančněprávní vztahy (mezi státními či samosprávnými orgány navzájem, mezi finančními orgány a osobami – fyzickými a právnickými)

- daně, poplatky, cla
- veřejné rozpočty, státní fondy
- měnové právo
- finanční trh atd.

celá řada předpisů

daňový řád

Právo životního prostředí

- ochrana vod
- ochrana ovzduší
- ochrana přírody a krajiny, lesa
- ochrana zemědělského půdního fondu
- chráněné zvířata a rostliny
- nakládání s odpady, horniny atd.

celá řada předpisů

Právo sociálního zabezpečení

– zdravotní, nemocenské, důchodové pojištění atd.

celá řada předpisů

Občanské právo procesní

= soubor právních procesních norem, které upravují procesní postup civilních orgánů v civilních věcech – tj. civilní řízení

- u kterého soudu se budeme soudit
- procesní podmínky
- dokazování
- soudní rozhodnutí včetně výkonu
- opravné prostředky atd.

občanský soudní řád

Pojem kodifikace práva

- = soustavný celek právních norem větší části právního řádu
- výsledkem je kodex (zákoník) – ucelený právní předpis, jsou v něm normy pro celé právní odvětví
- v ČR máme jak kodifikovaná, tak nekodifikovaná právní odvětví

MUNI
PED

Mezinárodní právo

Mezinárodní právo

- vnitrostátní právo vs. mezinárodní právo
 - monistický systém vs. dualistický systém - překonáno
- **mezinárodní právo = mezinárodní právo veřejné**
 - vs. mezinárodní právo soukromé – není „mezinárodní“, součást vnitrostátního práva
- **mezinárodní právo veřejné**
 - vztahy mezi státy a státy, státy a mezinárodními organizacemi, mezinárodními organizacemi navzájem
 - mezinárodní ekonomické právo
 - mezinárodní trestní právo
 - mezinárodní ochrana lidských práv
 - mezinárodní kosmické právo a právo mezinárodních vod
 - mezinárodní ochrana investic atd.

mezinárodní smlouvy

mezinárodní obyčeje

Příklad 3 ze zadání na konzultaci

1. *paní Kávová si koupila cestou do práce kávu v Kofi Kofi*
2. *studentka Katka si chce přivydělat jako prodavačka v obchodě a uzavře dohodu o pracovní činnosti*
3. *Kamil v afektu zavraždil svou přítelkyni*
4. *Adamovi umřel tatínek, přičemž Adam bude dědit jeho majetek*
5. *Kristýna a Pavel spolu uzavřeli manželství na zámku v Buchlovicích*
6. *Kristýna si musela vyřídit v důsledku uzavření manželství a změny příjmení nový občanský průkaz*
7. *nejste spokojeni s účesem od kadeřníka*
8. *pan Zelený si zakoupil na prodejním místě společnosti Renault nový automobil*
9. *pan Zelený si musel nechat na úřadě vyřídit změnu technického průkazu ke svému autu, protože změnil trvalé bydliště*
10. *pan Zelený projel svým autem křižovatku na červenou, za což dostal od police pokutu*
11. *pan Dvořák ukradl na ulici zaparkované auto panu Novotnému*
12. *paní Dana uvedla do daňového přiznání nesprávně své příjmy*

13. žádáte o povolení, aby v lese mohl probíhat cyklistický závod, který pořádáte
14. pan Dřevina upozornil souseda, že keře a stromy ze zahrady přesahují na jeho zahrádku
2/3
15. pan Dřevina se rozhodl podat žalobu na svého souseda k soudu
16. pánové Milan a Michal chtějí zrušit registrované partnerství
17. společnost s ručením omezením, která staví rodinné domy, si zakoupila stavební materiál pro výstavbu domů od jiné podnikající společnosti
18. stavební povolení k výstavbě nového rodinného domu
19. rozhodli jste se podnikat a utvořili jste si logo, které si necháte zapsat jako ochrannou známku
20. student Petr si zakoupil nové boty na své dovolené ve Španělsku od španělského obchodníka
21. spor o to, zda prezident republiky může vykonávat svůj úřad ze zdravotních důvodů
22. pan Novák neměl nasazený respirátor v městské hromadné dopravě a odmítl si jej nasadit i přes výzvy policisty
23. osvojení dítěte manželským párem, který nemůže mít své děti
24. zpěvačka Helena Vondráčková byla pomluvena v novinách a žádá omluvu

25. *chovatel psů, který týral psy*
26. *pan Trouba reklamuje mikrovlnku, kterou zakoupil v obchodě, přičemž po třech dnech užívání mikrovlnka nefunguje*
27. *stížnost proti rozhodnutí soudu, že občanovi bylo během soudního řízení porušeno jeho základní lidské právo na spravedlivý proces*
28. *pořídíte fotografii ohňostroje nad Špilberkem, kterou zveřejníte na Instagram, ale časem zjistíte, že Vaši fotografii použil jeden internetový deník jako ilustrační fotografii*
29. *student nepožádal o zápis do dalšího semestru a bylo mu ukončeno studium na vysoké škole*
30. *podkopnete ze srandy nohu spolužákovi, který se zraní a roztrhne si kalhoty*
31. *poskytování peněz z nemocenského pojištění, pokud jste jako zaměstnanec dlouhodobě nemocný a nemůžete pracovat*
32. *uzavření mezinárodní smlouvy mezi Českou republikou a Kongem*
33. *porušení hospodářské soutěže – kartelová dohoda mezi společnostmi podnikající v prodeji benzínu a pohonných hmot*
34. *založení akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezením*
35. *českého lyžaře v rakouských Alpách srazí německý lyžař*
36. *placení cel*

Příklad 4 ze zadání na konzultaci

1. „Nájemní smlouvou se pronajímatel zavazuje přenechat nájemci věc k dočasnému užívání a nájemce se zavazuje platit za to pronajímateli nájemné.“
2. „Kdo proti jinému užije násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.“
3. „Zaměstnanec může dát zaměstnavateli výpověď z jakéhokoli důvodu nebo bez uvedení důvodu.“
4. „Zákonodárná moc v České republice náleží Parlamentu. Parlament je tvořen dvěma komorami, a to Poslaneckou sněmovnou a Senátem.“
5. „Na pozemní komunikaci se jezdí vpravo, a pokud tomu nebrání zvláštní okolnosti, při pravém okraji vozovky, pokud není stanoveno jinak.“
6. „Poplatníky daně z příjmů fyzických osob jsou fyzické osoby.“
7. „Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.“
8. Ředitel školy a školského zařízení rozhoduje o právech a povinnostech v oblasti státní správy v těchto případech: a) zamítnutí žádosti o povolení individuálního vzdělávacího plánu (...)
9. „Firma obsahuje označení „společnost s ručením omezeným“, které může být nahrazeno zkratkou „spol. s r.o.“ nebo „s.r.o.“.“
10. „V první třídě dědiců dědí zůstavitelovy děti a jeho manžel, každý z nich stejným dílem.“
11. „Škodu způsobenou nezletilým mladším třinácti let nahradí ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled.“
12. „O vzetí do vazby je třeba bez průtahů vyrozumět některého rodinného příslušníka obviněného nebo jinou fyzickou osobu, u nichž obviněný uvede údaje potřebné k vyrozumění, jakož i jeho zaměstnavatele.“

**MUNI
PED**

**Právní normy, právní řád.
Právní řád ČR. Právo EU a mezinárodní
právo.**

MUNI
PED

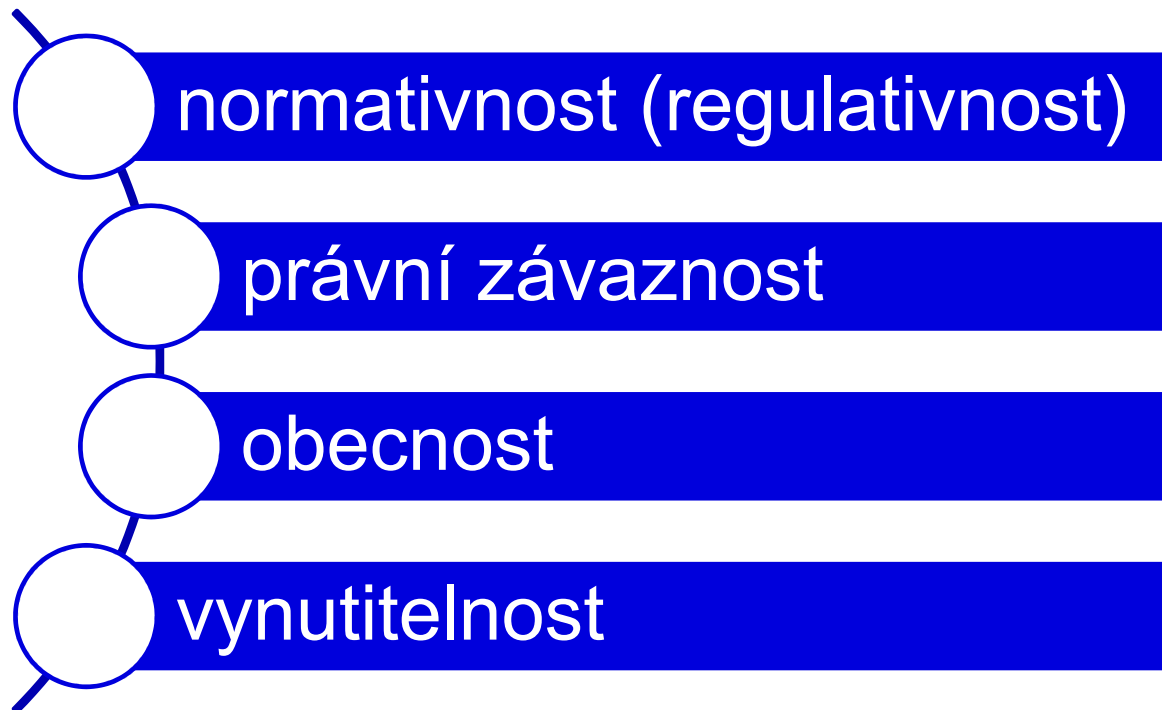
Právní normy

Pojem právní norma

- stanovuje to, co má být – jak se máme chovat
- **obecně závazné pravidlo lidského chování, které je vyjádřeno prostřednictvím příkazu, zákazu či dovolení, přičemž právní normy stanovuje (či uznává) stát a jejich porušení stát sankcionuje (vynucuje)**
- může stanovit/vynutit i mezinárodní společenství (sdružení států)
- různé dělení (některé již známe)
- má tzv. **materiální** a **formální** znaky

Materiální znaky právní normy

– vlastní znaky právní normy, obsah, „*vnitro*“

Materiální znaky právní normy

– normativnost (regulativnost)

- reguluje určité chování, stanovuje meze takovému chování
- reguluje chování těch osob, kterým je norma určena (tzv. adresátům)
- stanovuje příkaz, zákaz či oprávnění (dovolení) normy příkazující
normy zakazující
normy povolující (dovolující)

– právní závaznost

- musí takové být – nejedná se jen o doporučení či návrh
- odlišuje právní normy od jiných norem (morálních)
- pro všechny, kterým je norma určena

Materiální znaky právní normy

– obecnost

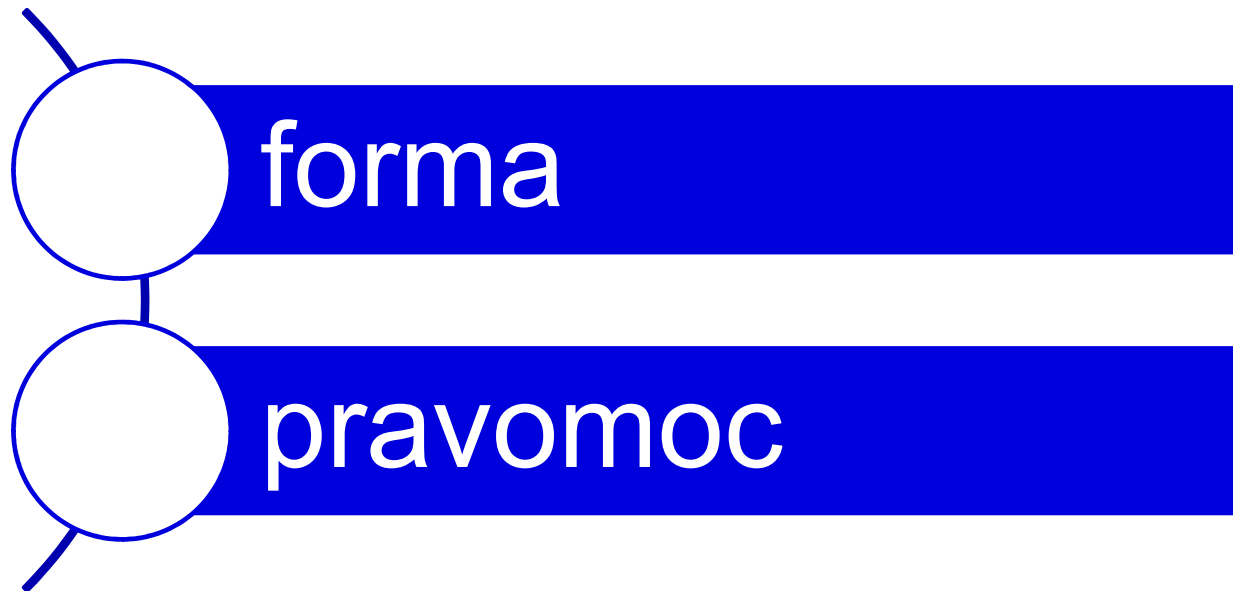
- nejsou konkrétně namířeny proti někomu ani na nějaký konkrétní případ
- obecná = dopadá na neurčitý počet subjektů a neurčitý počet případů
- *příklad:* na všechny, na pedagogické pracovníky, na členy vlády, na poskytovatele zdravotních služeb, na starostu obce atd. – typové znaky (druhově určené) skupiny lidí či o jednotlivce (ale obecně)
- *příklad:* na krádeže, na ambulantní případy apod.

– vynutitelnost

- státní donucení (státem či jeho orgány)
- sankce může v normě chybět
- soud, policejní orgán, správní úřad
- další z odlišení od jiných norem (morálních)

Formální znaky právní normy

- proces utváření právní normy, „vně“
- aby lidé věděli, že stát vydal nějakou právní normu

Formální znaky právní normy

– forma

- vyjádření právní normy navenek – v podobě například zákona, nařízení vlády, vyhlášky obce apod. (prameny práva – viz dále)
- souvisí s publikací (vyhlášením) – musíme se s ní seznámit (adresáti)

– pravomoc

- ten, kdo je oprávněný k vydání norem
- legislativní činnost normotvůrce (stát a jeho orgány)

Kogentní a dispozitivní právní normy

– kogentní

- nelze měnit dohodou stran – nelze se odchýlit, vyloučit je, pozměnit apod.
- musíme se řídit tím, co je stanoveno (chodit na zelenou, platit daně atd.)
- typické pro odvětví veřejného práva (ale máme spoustu norem kogentních i v soukromém právu – například statusové otázky – manželství je trvalý svazek muže a ženy)

– dispozitivní

- mohou být měněny dohodou stran – vůlí stran – strany se mohou odchýlit – upravit si práva a povinnosti podle svého
- pokud se strany „nedomluví“, tak se uplatní dispozitivní norma
- typické pro odvětví soukromého práva
- pomůckou ale nemůže být právní předpis, ve kterém je norma upravena
- někdy je to jednoduché – pomůcka:
- někdy složité

není-li ujednáno
jinak

není-li dohodnuto
jinak

Příklad 5 ze zadání na konzultaci

Uved'te, která norma je **dispozitivní** a která **kogentní**. Doporučujeme, abyste **kogentní** normy označili **červeně**, **dispozitivní** normy označili **zeleně**.

- a) *Pro chodce se užívá těchto signálů dvoubarevné soustavy, popřípadě i doprovodných akustických signálů, které znamenají "Signál pro chodce se znamením Stůj!", že chodec nesmí vstupovat na vozovku. (§ 74/1b zákona o silničním provozu)*
- b) *Výpověď z pracovního poměru musí být písemná, jinak se k ní nepřihlíží. (§ 50/1 zákoníku práce)*
- c) *Není-li ve společenské smlouvě dohodnuto jinak, jsou podíly společníků stejné. (§ 97/2 zákona o obchodních korporacích)*
- d) *Licenci k užití autorského díla je nabyvatel povinen využít, ledaže je ujednáno jinak. (§ 2372/2 občanského zákoníku)*
- e) *Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný. (§ 25 trestního zákoníku)*
- f) *Správce při ukončení správy předá spravovaný majetek beneficiantovi nebo nově nastupujícímu správci v místě, kde se tento majetek nalézá, ledaže je dohodnuto něco jiného. (§ 1446/1 občanského zákoníku)*
- g) *S vnitřním trhem je neslučitelné, a proto zakázané, pokud to může ovlivnit obchod mezi členskými státy, aby jeden nebo více podniků zneužívaly dominantního postavení na vnitřním trhu nebo jeho podstatné části. (čl. 102 Smlouvy o fungování Evropské unie)*

Příklad 5 ze zadání – náročnější

- *Kupující je oprávněn uplatnit právo z vady, která se vyskytne u spotřebního zboží v době dvaceti čtyř měsíců od převzetí. (§ 2165/1 občanského zákoníku)*
- *Nájemné se platí měsíčně pozadu. (§ 2218 občanského zákoníku)*
- *Matkou dítěte je žena, která je porodila. (§ 775 občanského zákoníku)*
- *Nekalá soutěž se zakazuje. (§ 2976 občanského zákoníku)*

Normy s taxativním a demonstrativním výčtem

– jen některé normy

– taxativní

- úplný, uzavřený výčet příkladů – na jiné než uvedené příklady nemůže právní norma dopadnout, nelze rozšířit o další příklady
- typicky ve veřejném právu, v soukromém tam, kde je chráněna slabší smluvní strana
- pomůcka, jak poznat:

pouze

jen

– demonstrativní

- příkladný, otevřený výčet – uvedeny jen nejčastější příklady, ale norma může dopadnout i na jiné nevyjmenované příklady
- pomůcka, jak poznat:

například

zejména

Příklad 6 ze zadání na konzultaci

Za spáchané provinění může soud pro mládež mladistvému uložit pouze tato trestní opatření:

- a) obecně prospěšné práce,
- b) peněžitě opatření,
- c) peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu,
- d) propadnutí věci,
- e) zákaz činnosti,
- f) zákaz držení a chovu zvířat,
- g) vyhoštění,
- h) domácí vězení,
- i) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- j) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu (podmíněné odsouzení),
- k) odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem,
- l) odnětí svobody nepodmíněně.

Nekalou soutěží podle odstavce 1 je zejména

- a) klamavá reklama,
- b) klamavé označování zboží a služeb,
- c) vyvolání nebezpečí záměny,
- d) parazitování na pověsti závodu, výrobku či služeb jiného soutěžitele,
- e) podplácení,
- f) zlehčování,
- g) srovnávací reklama, pokud není dovolena jako přípustná,
- h) porušení obchodního tajemství,
- i) dotěrné obtěžování a
- j) ohrožení zdraví a životního prostředí.

Výkonem veřejné funkce je například výkon funkce poslance Poslanecké sněmovny Parlamentu, senátora Senátu Parlamentu, člena zastupitelstva územního samosprávného celku nebo přisedícího.

Kdo úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo kdo takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.

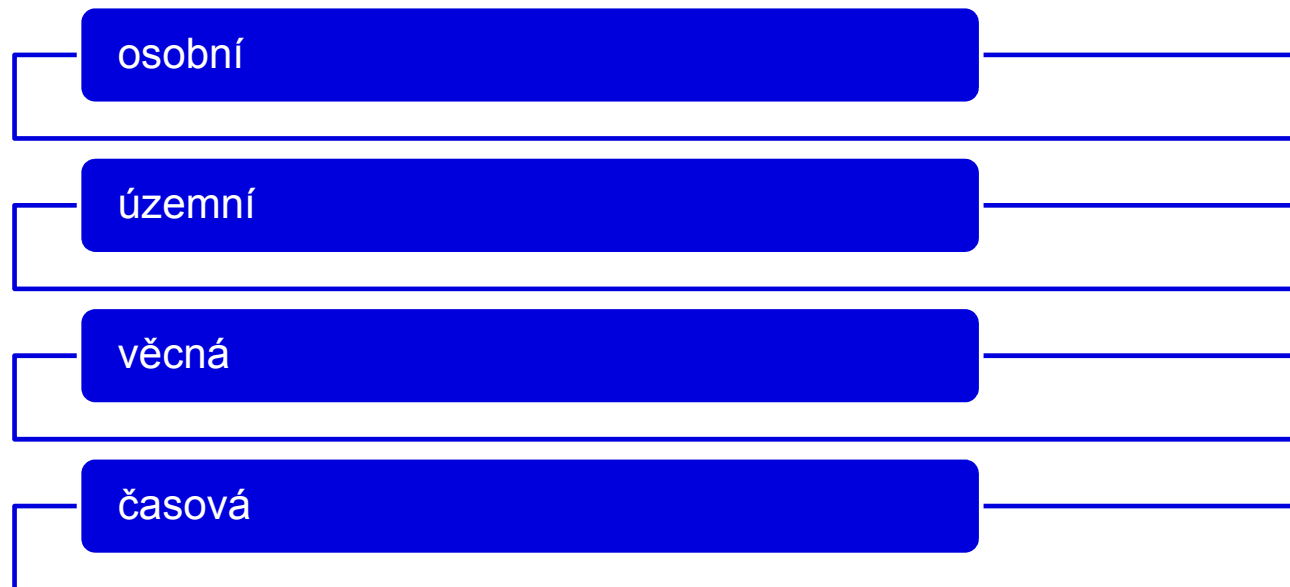
Vzdání se obhájce podle odstavce 1 může obviněný učinit pouze výslovným písemným prohlášením nebo ústně do protokolu u orgánu činného v trestním řízení, který vede řízení.

Zařízení pro provozní informace uvádí aktuální údaje, které jsou pro bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích významné, například nehoda, smog, doba jízdy k určenému cíli, orientace na záchytné parkoviště, teplota vozovky nebo vzduchu.

Trestní stíhání před soudy je možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu, které podává státní zástupce.

Působnost právní normy

= určení, na které situace dopadá jedna právní norma a na které případy dopadá jiná právní norma

Osobní působnost

- „vůči komu působí“
- okruh osob (adresátů), kterým je právní norma určena
 - ti jsou povinni se řídit pravidlem chování v právní normě
 - vůči nim vyvolává norma právní následky
- „výjimka“: imunita
 - ten, kdo má imunitu, je vyjmut z působnosti právní normy (neprojevuje účinky)
 - často trestní právo (trestní stíhání) a ústavněprávní činitelé

- *Poslance ani senátora nelze trestně stíhat bez souhlasu komory, jejímž je členem. (čl. 27/4 Ústavy ČR)*
- *Prezidenta republiky nelze po dobu výkonu jeho funkce zadržet, trestně stíhat ani stíhat pro přešůpek nebo jiný správní delikt. (čl. 65/1 Ústavy ČR)*

Územní působnost

- „kde norma platí“
- místní, prostorová, teritoriální
- rozsah území, na kterém norma platí (může být i nad či pod)
- celostátní působnost (např. zákon) a lokální působnost (např. vyhláška obce, nařízení kraje apod.) – vůči všem na daném území

*Podmínky pro spalování suchého rostlinného materiálu v jednotlivých městských částech statutárního města Brna stanoví příloha k této vyhlášce.
(obecně závazná vyhláška statutárního města Brna)*

Věcná působnost

- „na co se norma vztahuje“
- vymezení případů; na jaké předměty (věci) platí

Tento zákon upravuje v poměrech s mezinárodním prvkem a) právním řádem kterého státu se řídí soukromoprávní poměry včetně používání jiných předpisů než určeného rozhodného práva, b) právní postavení cizinců a zahraničních právnických osob v soukromoprávních poměrech, c) pravomoc a postup soudů a jiných orgánů při úpravě poměrů uvedených v písmenech a) a b) a rozhodování o nich včetně postupu v řízení, jestliže je mezinárodní prvek jen v řízení samotném, d) (§ 1 zákona o mezinárodním právu soukromém)

Časová působnost

- „kdy se uplatní“
- vymezuje působení právní normy v čase – rozsah a doba platnosti

Platnost a účinnost právní normy

- právní norma musí být publikována = zveřejněna
- **platnost**
 - právní norma existuje, je publikována – je platná dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv (od 1.1.2024)
 - pravidla chování ještě nejsou závazná, norma nevyvolává právní účinky
- **účinnost**
 - právní norma se stane závaznou, vyvolává následky
 - může působit i do minulosti (retroaktivita)
 - obecně 15. den po vyhlášení – lhůta může být kratší (může i splývat s dnem platnosti), nebo delší

Legisvakační lhůta

IGNORATIA IURIS NON
EXCUSAT

NEZNALOST ZÁKONA NEOMLOUVÁ

= doba mezi platností a účinností normy

– abychom se seznámili s právní normou (aneb neznalost zákona neomlouvá)

- Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2014. (občanský zákoník)
 - Platnost: 22.3.2012 Účinnost: 1.1.2014
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem následujícím po dni jeho vyhlášení. (pandemický zákon)
 - Platnost: 26.2.2022 Účinnost: 27.2.2022
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1996. (lesní zákon)
 - Platnost: 15.12.1995 Účinnost: 1.1.1996
- Tento zákon nabývá účinnosti dnem jeho vyhlášení. (zákon o léčivech)
 - Platnost: 31.12.2007 Účinnost: 31.12.2007

Zánik právní normy

= dokdy působí právní norma

– derogace

- zrušení právní normy, nevyvolává právní následky
- zákon pozdější ruší zákon dřívější, zákon speciální ruší zákon obecný

– novelizace

- nahrazení právní normy jinou právní normou
- novelizuje se právní předpis, ale nikoliv celý, jen některé normy

Občanský zákoník

Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Občanský soudní řád - <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1963-99/historie>

Více

- další teorie práva a právní normy: předmět právní nauka
- kolizní a přímé normy: poslední konzultace a především pak samostatné předměty
- unijní a mezinárodní normy: páteční konzultace

**MUNI
PED**

Prameny práva

Materiální a formální prameny práva

– materiální prameny práva

- zdroj, odkud právo vychází (zdroj obsahu práva)
- společenské, kulturní, historické, přírodní, geografické události jako zdroj obsahu práva
- právem neupravené události, které bylo či bude potřeba právně upravit
- právo reaguje na společenský vývoj

Příklady?

– formální prameny práva

- zdroje, které obsahují právo – zde právo najdeme
- forma = vnější podoba, obsahují právní normy
- pouze tyto znamenají existenci právní normy

Základní formální prameny práva

- normativní právní akt
- normativní právní smlouva
- soudní precedens
- právní obyčej

Normativní právní akt

- = právní předpis
- typický pro kontinentální právní kulturu
- vytvořený legislativní činností
- akt = **nevzniká** na základě shody (konsensu, smlouvy)
- obecně závazné
 - odlišení od individuálního právního aktu – nejsou prameny práva, dopadají na konkrétně určené jednotlivce – například rozsudek soudu; zatímco normativní – neurčitý počet subjektů a případů
- psané právo (textem mohou být vyjádřena pravidla chování)

Normativní právní smlouva

- vznikají na základě shody (konsensu) stran – typicky států či mezinárodních organizací
- nevytváří je legislativní činnost státu – základem je ona shoda
- obecně závazné, psané
- často mezinárodní smlouvy, ale také některé vnitrostátní (kolektivní smlouvy v pracovním právu)
- normativní právní smlouvu – opět normuje chování pro neurčitý počet případů a subjektů, proto nespádají individuální smlouvy (např. kupní smlouva mezi kupujícím a prodávajícím)

Soudní precedens

- typické pro angloamerickou právní kulturu
- nepsané právo
- soudcovské právo – právo tvoří soudy
 - vydají první rozhodnutí ve věci – např. spor mezi dvěma osobami
 - takové rozhodnutí je závazné pro další obdobné případy do budoucnosti – stane se obecným pro všechny
 - další soudci musí rozhodovat v souladu, pokud ne – nutné zdůvodnit
- v ČR: nejsou pramenem práva (máme normativní právní akty, normativní smlouvy);
výjimka – některé nálezy Ústavního soudu („negativní zákonodárce“)
- soudci v ČR netvoří právo (max. dotváří)
- rozhodnutí soudů = judikatura – otázka závaznosti

Právní obyčej

- vzniká spontánně dlouhodobým opakovaným užíváním (zvyk, tradice)
- nevzniká legislativní činností státu, stát je uznává
- 2 znaky:
 - usus longaevus = dlouhodobé opakované užívání pravidla
 - opinio necessitatis/iurus = uznání právní závaznosti státem (mezinárodním společenstvím) – tj. i sankcionování
- nepsaná pravidla, ale bývá písemně uchopeno
- nutno odlišit od **zvyklostí** (individuální, mezi jednotlivci)

Další

- **obecné právní principy**
 - též obecné právní zásady
 - někdy se ani neuvádí mezi prameny práva (jsou prameny, pokud psané právo nestanoví jinak)
 - prolínají právní řád (i více právních řádů)
 - příklady: neznalost zákona neomlouvá, smlouvy se musí dodržovat, zásada dobré víry, právní jistoty a předvídatelnosti, v pochybnostech ve prospěch atd.
- **teoretické doktríny, právní nauka**
 - v angloamerické právní kultuře, u nás ne

**MUNI
PED**

Právní řád ČR

Pojem právní řád ČR

- právní řád obecně
 - soubor (systém) pramenů práva, které obsahují právní normy
- právní řád ČR
 - soubor pramenů práva platných na území ČR (právní normy, které mají působnost na území ČR)
- právní síla
 - určuje vztahy mezi prameny práva
 - základ hierarchie mezi prameny práva
 - akty s nižší právní silou nemohou být v rozporu s akty s vyšší právní silou

Hierarchie mezi prameny práva

Dělení

– primární

- vyšší právní síla než sekundární prameny
- ústava, ústavní zákony, zákony, zákonná opatření

– sekundární = podzákonné

- nesmí být v rozporu s normativními právními akty vyšší právní síly

Základní
dělení

– původní = originární

- orgány moci zákonodárné
- Ústava, ústavní zákony, zákony, zákonná opatření, obecně závazné vyhlášky obce a OZV kraje

– odvozené = derivativní

- nařízení vlády, vyhlášky ministerstev a jiných správních úřadů, nařízení krajů a obcí
- odvozují se od původních předpisů (na základě a v jejich mezích) – potřebují zmocnění
- taktéž (ale tím si nepleťme hlavu) rozhodnutí prezidenta s obecnou norm. pravomocí - amnestie

Dělení podle
orgánu

Ústava (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.)

- nejvyšší právní síla
- ústavně-konformní výklad
- **ústavní pořádek** = Ústava, Listina základních práv a svobod, ústavní zákony
- Listina základních práv a svobod – není to zákon, je to **usnesení předsednictva** České národní rady (usnesení č. 2/1993 Sb.)

Zákony a zákonná opatření

– zákon

- legislativní proces

– zákonné opatření

- pravomoc Senátu ČR tehdy, když je rozpuštěna Poslanecká sněmovna
- ve věcech, které nesnesou odkladu; nelze ve všech oblastech
- návrh vlády
- nutná ratihabice na prvním jednání Poslanecké sněmovny – jinak jako by nebylo
- příklad: zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí (zrušeno k r. 2020)

Podzákonné právní předpisy

- nařízení vlády
 - provádí zákon (v mezích zákona)
 - generální (ústavní) zmocnění – čl. 78 Ústavy ČR – není potřeba zákonné zmocnění
- vyhlášky ministerstev (a jiných ústředních orgánů)
 - na základě a v mezích zákona – čl. 79/3 Ústavy ČR – je potřeba zákonné zmocnění
- nařízení obcí a krajů
 - tzv. přenesená působnost – stát svěřil výkon státní moci ve vymezených oblastech
 - zákonné zmocnění
- obecně závazné vyhlášky obcí a krajů
 - tzv. samostatná působnost
 - není potřeba zákonné zmocnění, nejsou odvozeny od zákona – proto jsou původní (neodvozené)

Trochu ústavního práva odvozené normativní právní akty

Článek 78 Ústavy ČR

- *K provedení zákona a v jeho mezích je vláda oprávněna vydávat nařízení. Nařízení podepisuje předseda vlády a příslušný člen vlády.*

Článek 79/3 Ústavy ČR

- *Ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy mohou na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.*

Kdo/co
zmocňuje?

Nálezy Ústavního soudu

- pouze nálezy, které ruší zákony a jiné právní předpisy (či ustanovení), které jsou v rozporu s ústavním pořádkem (protiústavní) či zákonem
- právní síla jako zákon

Další prameny

- prameny mezinárodního původu
 - typicky mezinárodní smlouva, příp. mezinárodní obyčej
 - aplikační přednost mezinárodních smluv před zákonem (čl. 10 Ústavy ČR)
- prameny unijního původu
 - primární a sekundární právo EU
 - aplikační přednost před zákonem (i ústavním) – vyplývá z judikatury SD EU

Viz dále

Součástí právního řádu ČR jsou tedy:

prameny vnitrostátního původu

prameny unijního původu

prameny mezinárodního původu

Sbírky

- Sbírka zákonů a mezinárodních smluv
 - seznam právních předpisů s celostátní působností (tedy ne ty podzákonné)
 - zákon č. 89/2012 Sb., zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb. atd.
 - nabytí platnosti (vyhlášením)
 - i nálezy ÚS z předchozího slide
- u MS: sdělení Ministerstva zahraničních věcí
- publikace MS nemá vliv na platnost mezinárodní smlouvy

Příklad 8 ze zadání na konzultaci

- výskyt nového onemocnění COVID-19
- zákon o mimořádných opatřeních při epidemii onemocnění COVID-19
- občanský zákoník
- kupní smlouva mezi prodávajícím a kupujícím
- trestní řád
- změna formy vlády z demokracie na autokracii
- mezinárodní smlouva o právní pomoci v občanských věcech mezi Českou republikou a Rumunskem
- pracovní smlouva mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem
- rozsudek Městského soudu v Brně ve věci krádeže

- obecně závazná vyhláška statutárního města Brna o místních poplatcích
- nařízení EU o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR)
- nálezn Ústavního soudu, kterým se rušila část zákona o pomoci v hmotné nouzi
- směrnice EU o právech spotřebitelů
- darovací smlouva
- zákonné opatření o dani z nabytí nemovitých věcí
- trestní příkaz Okresního soudu Brno-venkov (typ rozhodnutí soudu)
- mezinárodní úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (ČR je smluvním státem)

Příklad 9 ze zadání na konzultaci

- občanský zákoník – Ústava ČR
- trestní zákoník – nařízení vlády o seznamech návykových látek
- nařízení vlády o minimální mzdě – zákoník práce
- obecně závazná vyhláška obce o stanovení koeficientu pro výpočet daně z nemovitých věcí – zákonné opatření o dani z nabytí nemovitých věcí
- vyhláška (ministerstva životního prostředí) o podrobnostech nakládání s odpady – obecně závazná vyhláška obce o stanovení obecního systému odpadového hospodářství
- vyhláška ministerstva práce a sociálních věcí – nařízení vlády

Příklad 10 ze zadání na konzultaci

- a) nařízení Evropského parlamentu a Rady EU o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech – zákon o mezinárodním právu soukromém
- b) občanský zákoník – mezinárodní úmluva o smlouvách o mezinárodní koupi zboží

**MUNI
PED**

Soustava soudů v ČR.

Způsoby řešení sporů v souladu s právem

- svépomocí (ale nikoliv proti právu)!
- smírem
- před obecnými soudy dnes
- před rozhodci či rozhodčími soudy (jen některé typy sporů)
- alternativními způsoby (například mediace)

Soudní moc. Soud.

- dělení státní moci – zákonodárná, výkonná a **soudní moc**
- soudní moc – vykonávají **nezávislé a nestranné orgány = soudy** (čl. 81 Ústavy)
- poskytují ochranu subjektivním právům (a chráněným zájmům)
- soud má **nadřazené postavení**, je to orgán veřejné moci
- **procesní právo** (občanské právo procesní, trestní právo procesní, správní právo procesní) – **odvětví veřejného práva**
- předpis, který obsahuje procesněprávní normy, se typicky nazývá **řád** (občanský soudní řád, trestní řád, správní řád soudní, daňový řád)

Pravomoc soudů. Druhy.

- okruh věcí/záležitostí, které mohou projednat a rozhodnout soudy
- každý druh soudu má jinou pravomoc

○ Civilní soudnictví

○ Správní soudnictví

○ Trestní soudnictví

○ Ústavní soudnictví

Pravomoc soudů

- **ústavní soudnictví**
 - chrání ústavní práva, pravidla, hodnoty vč. základních lidských práv
 - rozhoduje o ústavnosti právních předpisů
- **správní soudnictví**
 - přezkouvají rozhodnutí správních orgánů ve správním řízení, řeší nečinnost správních orgánů a nezákonný zásah správních orgánů
 - volební věci, politické strany a hnutí
- **trestní soudnictví**
 - rozhodování o vině a trestu (opatření)
- **civilní soudnictví**
 - spory a jiné právní věci, které vyplývají ze soukromého práva (občanské právo, obchodní právo, rodinné právo, dědické právo, pracovní právo, právo duševního vlastnictví, MPS)

Spory o pravomoc

- spory o pravomoc či věcnou příslušnost
 - zákon č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů
- více soudů chce (nebo žádný soud nechce) věc rozhodnout
- **kladný kompetenční konflikt** – oba orgány chtějí spor rozhodnout
- **záporný kompetenční konflikt** – žádný orgán nechce spor rozhodnout
- **kompetenční senát** – 3 soudci NSS a 3 soudci NS – rozhodnou závazně o tom, kdo projedná spor
- rozhoduje se v NSS

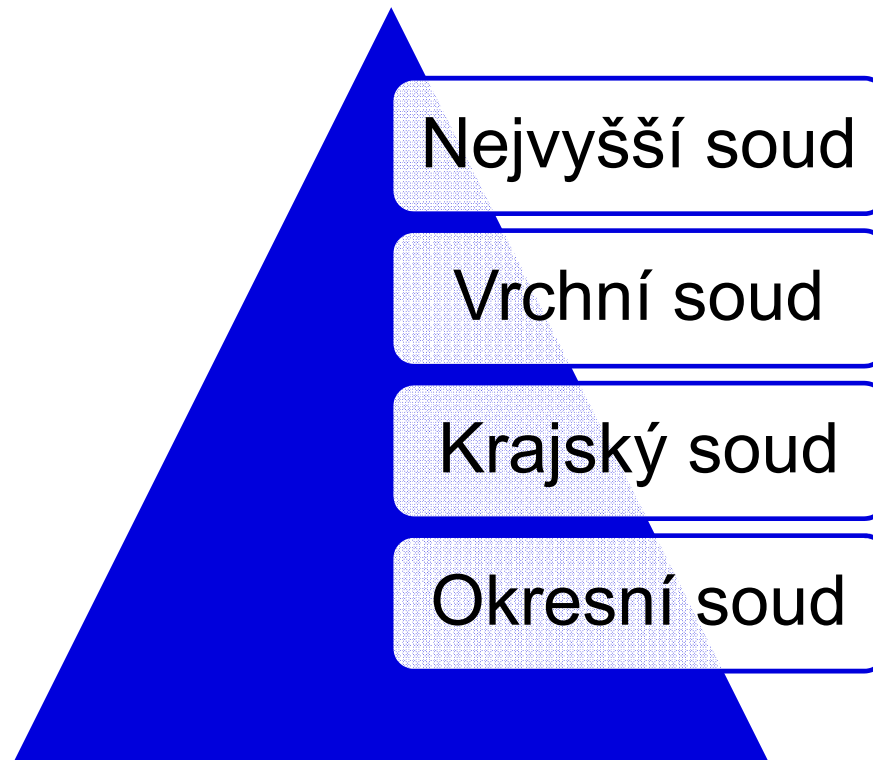
**MUNI
PED**

Civilní soudnictví

Civilní soudnictví

- **civilní pravomoc**
 - okruh otázek a věcí, které mohou projednat a rozhodnout civilní soudy
- **sporná řízení**
 - účastníci jsou ve sporu – kontradiktorní postavení
 - občanský soudní řád (OSŘ)
- **nesporná řízení**
 - účastníci nejsou ve sporu, není zde kontradiktorní postavení
 - zákon o zvláštních řízeních soudních (ZZŘS)
 - například ve věcech svéprávnosti, nezvěstnosti, smrti, pozůstalosti, manželských a rodinných, určení a popření rodičovství, osvojení atd.

Organizace soudní soustavy (civilní soudy)

Organizace soudní soustavy

- hovoříme o **článcích soudní soustavy** (čtyři články)
- stejná je i u **trestních soudů**
- pozor na terminologii:
 - okresní soud: v Brně se nazývá Městský soud v Brně
 - okresní soud: v Praze jsou to obvodní soudy
 - krajský soud: v Praze je to Městský soud
- neplést s tzv. instancí (stupněm) – soustava soudů v ČR je **dvojinstanční** – proti rozhodnutí soudu prvního stupně je možné využít **řádný opravný prostředek**, kterým je **odvolání**
- **dovolání** je **mimořádný** opravný prostředek (není to „třetí instance“)

Doplnění k organizaci soudní soustavy (civilní soudy, platí i pro trestní)

- Nejvyšší soud
 - je jen jeden v Brně
 - kolegia – občanské, obchodní, trestní
 - rozhoduje o dovoláních, sjednocuje rozhodnutí soudů (tzv. judikatura)
- vrchní soudy
 - jsou dva – Praha a Olomouc
 - jsou to odvolací soudy tam, kde v prvním stupni rozhoduje krajský soud (tříčlenný senát)
- krajské soudy
 - někdy rozhodují v 1. stupni (samosoudce), někdy jako odvolací soudy (tříčlenný senát)
 - 8 v ČR (2 v Praze, České Budějovice, Plzeň, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Brno, Ostrava)
- okresní soudy
 - rozhodují jen v 1. stupni
 - 75 v ČR

Ústavní soud – stojí mimo soustavu obecných soudů!

Příslušnost soudů

= vymezení okruhu působnosti mezi soudy navzájem (mezi soudy hledáme konkrétní soud, který věc rozhodne)

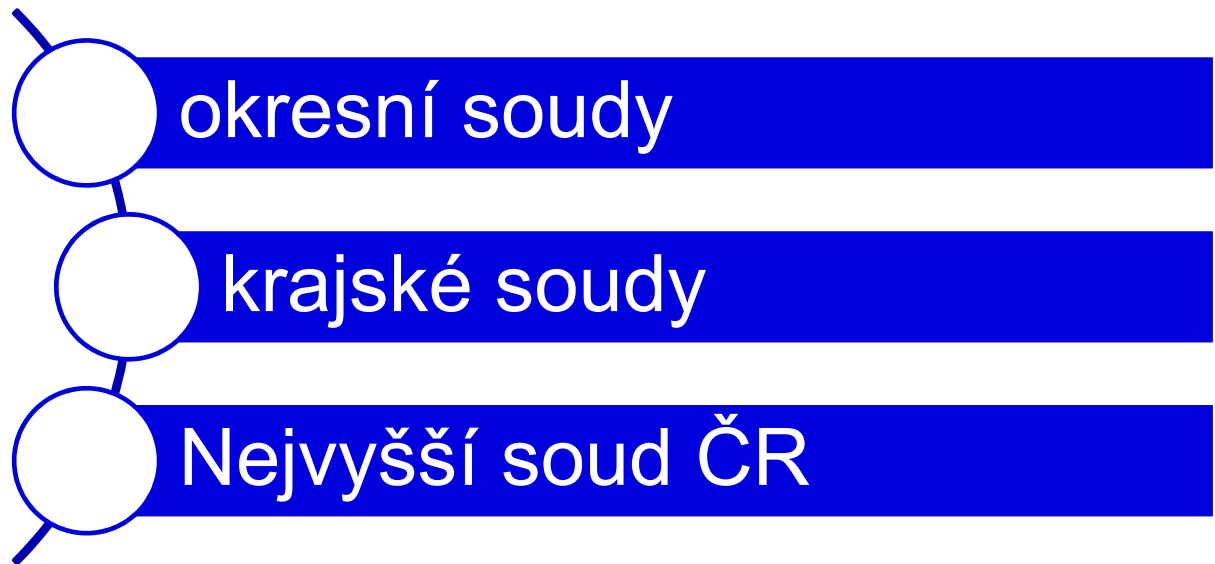
věcná příslušnost

místní příslušnost

funkční příslušnost

Věcná příslušnost

- který soud rozhoduje v 1. stupni v konkrétní věci
- pokud jde o civilní soudnictví:

§ 9 OSŘ
§ 3 ZZŘS

Věcná příslušnost

- Nejvyšší soud – jen tehdy, pokud to stanoví zvláštní právní předpis
- krajské soudy – jen případy vymezené v ustanovení § 9 OSŘ (taxativní výčet), případně § 3 ZZŘS pro nesporná řízení
- okresní soudy – vše výše neuvedené

Místní příslušnost

- který konkrétní soud v kterém místě rozhodne v rámci jednoho článku
- Městský soud v Brně, Obvodní soud Praha 3, Okresní soud Břeclav, Okresní soud Most, Okresní soud Trutnov, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Ostravě atd.

Místní příslušnost

- **obecná příslušnost** (základní pravidlo):
 - pro OSŘ: obecný soud žalovaného – u FO: bydliště, u PO: sídlo
 - pro ZZŘS: obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná
 - zákon pamatuje na další různé situace
- **fakultativní příslušnost** – žalobce může zvolit z nabízených možností vedle obecné příslušnosti
- **obligatorní příslušnost** – pokud se jedná o případ vymezený v § 88 OSŘ, musí se vždy použít toto pravidlo (neplatí ani obecná, ani fakult. příslušnost)
- **prorogace** – pouze podnikatelé, mohou písemně uzavřít dohodu, ve které určí místní příslušnost (nelze u spotřebitelů)
- **delegace** – změna místní příslušnosti (nutná, vhodná)

Funkční příslušnost

- který soud rozhoduje o opravném prostředku
 - **odvolání** (řádný opravný prostředek) – vyšší článek soudní soustavy – záleží, u koho se začíná
 - v 1. stupni rozhoduje okresní soud, pak o odvolání rozhoduje krajský soud
 - v 1. stupni rozhoduje krajský soud, pak o odvolání rozhoduje vrchní soud
 - **dovolání** (mimořádný opravný prostředek) – Nejvyšší soud
 - prvně musí být rozhodnuto o odvolání, pak teprve je možné podat dovolání
 - je jedno, který soud řešil dovolání (zda krajský, či vrchní) – o dovolání rozhoduje vždy Nejvyšší soud
- mimořádné opravné prostředky – kromě dovolání také **žaloba na obnovu řízení** a **žaloba pro zmatečnost** – ale tyto mají jiný režim

Jak zjistíme, kde se budeme soudit?

- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů
- obsahuje přílohu se všemi obcemi v ČR a přiřazení k soudům
- <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6>

Pan Novák (bydliště v Kořenci) půjčil svému známému panu Dvořákovi (bydliště v Šebetově) 15 000 Kč, které pan Dvořák dodnes ani po výzvách nevrátil. Pan Novák chce pana Dvořáka žalovat.

- v 1. stupni bude příslušný okresní soud – který – zjistíme z přílohy: Okresní soud v Blansku
- v 2. stupni bude příslušný krajský soud – který – zjistíme z přílohy: Krajský soud v Brně
- dovolání bude řešit Nejvyšší soud v Brně

Pojmy v civilním soudnictví

- žalobce, žalovaný – ve sporném řízení (OSŘ)
- navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno – v nesporném řízení (ZZŘS)
- navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje – v nesporném řízení (ZZŘS)
- žaloba = procesní úkon, jejím doručením soudu se zahajuje soudní řízení
- rozsudek = forma rozhodnutí soudu, kdy soud rozhodne v tzv. věci samé
- usnesení = forma rozhodnutí soudu tam, kde se nevydává rozsudek – kde to stanoví zákon (procesní záležitosti – např. doplnit/opravit podání, ustanovení opatrovníka, uložení pořádkové pokuty, předběžná opatření, schválení míru, zastavení řízení)
- platební rozkaz = rozhodnutí ve zkráceném řízení, jde o právo na zaplacení peněžité částky; lze podat odpor

Nejvyšší soud

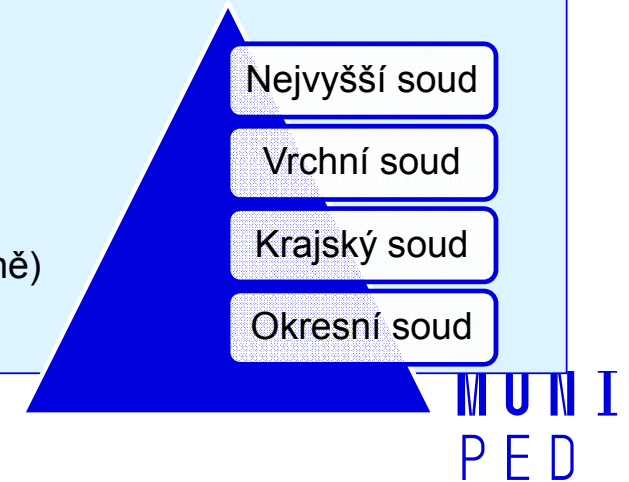

**MUNI
PED**

Trestní soudnictví

Trestní soudnictví

- pravomoc trestních soudů – řeší vinu a trest (opatření)
- co do organizace soudů, je soustava stejná – 4 články – okresní, krajské, vrchní soudy a Nejvyšší soud (jiné pojmosloví v Praze a Brně) – platí i pro počty soudů
- totéž platí o dvojinstančním řízení (rozhodování v 1. stupni + řádný opravný prostředek – odvolání)
- jiné je určení příslušnosti (věcné, místní)
- základní předpis je trestní řád
 - pro mladistvé /od 15 do 18 let/ - zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zkráceně)
 - pro PO: zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Věcná příslušnost

- okresní soud
 - 1. stupeň, pokud zákon nestanoví něco jiného
- krajský soud
 - jako 1. stupeň – trestné činy, za které lze uložit trest odnětí svobody na min. 5 let či výjimečný trest + výslovně vyjmenované případy (i v případě, kdy lze uložit i méně jak 5 let – např. zabití, obchodování s lidmi, podpora a propagace terorismu – tříčlenný senát (předseda senátu a 2 přísedící)
 - jinak rozhoduje jako odvolací soud proti rozhodnutím okresních soudů – tříčlenný senát (předseda senátu a 2 soudci z povolání)

Místní příslušnost

- tam, kde byl trestný čin spáchán
 - nelze-li zjistit, nebo byl-li spáchán v cizině – tam, kde obviněný bydlí, pracuje, zdržuje se (u PO sídlo)
 - nedají se tato místa zjistit, nebo jsou mimo území ČR – tam, kde čin vyšel najevo
- **mladiství** /15-18 let/ mají jiná pravidla
 - základní pravidlo **bydliště mladistvého** – pokud není, tak tam, kde pracuje nebo se zdržuje
 - tam, kde bylo provinění spácháno – pokud nelze zjistit, tam kde provinění vyšlo najevo (stačí znát jen základní pravidlo)

Funkční příslušnost

- stejná jako u civilních soudů
- **odvolání** (řádný opravný prostředek) – vyšší článek soudní soustavy – záleží, u koho se začíná
 - v 1. stupni rozhoduje okresní soud, pak o odvolání rozhoduje krajský soud
 - v 1. stupni rozhoduje krajský soud, pak o odvolání rozhoduje vrchní soud
- **dovolání** (mimořádný opravný prostředek) – Nejvyšší soud
 - prvně musí být rozhodnuto o odvolání, pak teprve je možné podat dovolání
 - je jedno, který soud řešil dovolání (zda krajský, či vrchní) – o dovolání rozhoduje Nejvyšší soud

Pojmy v trestním soudnictví

- trestný čin = protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně
- provinění = trestný čin spáchaný mladistvým
- mladistvý = 15 až 18 let
- orgány činné v trestním řízení = soud, státní zástupce a policejní orgán
- podezřelý – dokud není zahájeno trestní stíhání
- obviněný – od zahájení trestního stíhání do nařízení hlavního líčení
- obžalovaný – po nařízení hlavního líčení do vydání odsuzujícího rozsudku
- odsouzený – od vydání rozsudku, kterým se osoba odsuzuje (a nabytí právní moci), resp. od vydání trestního příkazu, kterým se osoba odsuzuje

Pojmy v trestním soudnictví II

- **rozsudek** = forma rozhodnutí tam, kde to zákon výslovně stanoví (vina, trest)
- **usnesení** = forma rozhodnutí v ostatních případech (usnesení o zahájení trestního řízení, o zastavení trestního stíhání, o ustanovení opatrovníka, o vydání či zničení věci, o odložení věci, o vazbě atd.)
- **trestní příkaz** = forma rozhodnutí bez projednání v hlavním líčení, skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy; lze podat **odpor**
- **obžaloba** = procesní úkon, podává státní zástupce – na základě ní „půjde obviněný k soudu“
- **návrh na potrestání** = jako obžaloba, ale bez odůvodnění, zjednodušené řízení

MUNI
PED

Správní soudnictví

Podstata

- **správní řád** – upravuje postup správních orgánů, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy
- **soudní řád správní** – upravuje pravomoc a příslušnost správních soudů a postup soudů, účastníků a dalších osob ve správním soudnictví

Pravomoc správních soudů

– § 4 soudního řádu správního (SŘS)

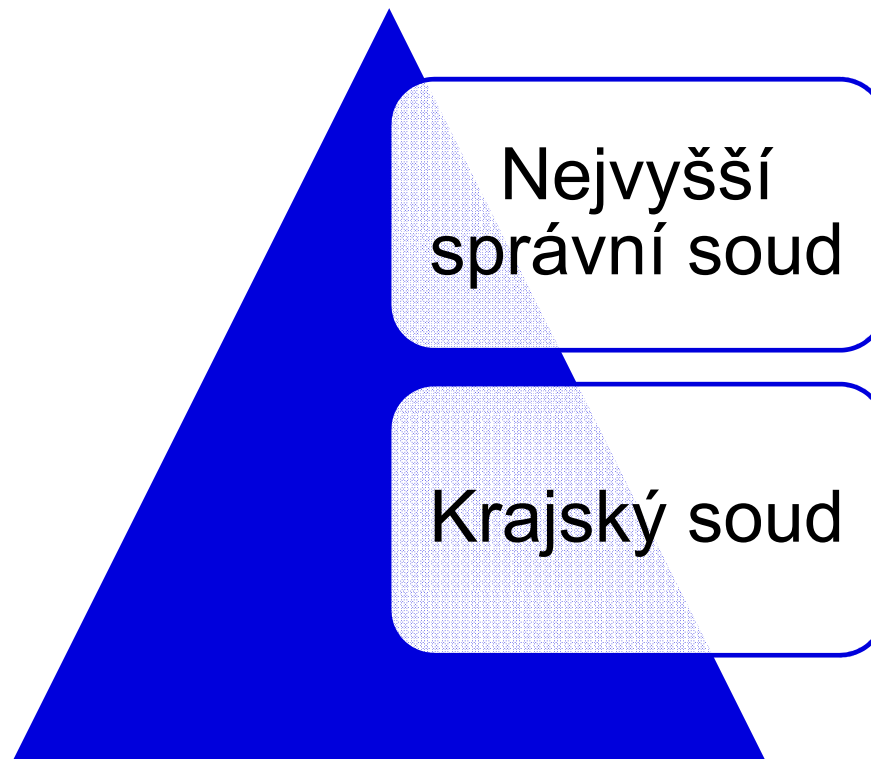
(1) Soudy ve správním soudnictví rozhodují o

- a) žalobách proti rozhodnutím vydaným v oblasti veřejné správy orgánem moci výkonné, orgánem územního samosprávného celku, jakož i fyzickou nebo právnickou osobou nebo jiným orgánem, pokud jim bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy, (dále jen "správní orgán"),
- b) ochraně proti nečinnosti správního orgánu,
- c) ochraně před nezákonným zásahem správního orgánu,
- d) kompetenčních žalobách.

(2) Ve správním soudnictví dále soudy rozhodují

- a) ve věcech volebních a ve věcech místního a krajského referenda,
- b) ve věcech politických stran a politických hnutí,
- c) o zrušení opatření obecné povahy nebo jeho částí pro rozpor se zákonem.

Struktura – správní soudnictví

Správní soudnictví

- v počátku máte rozhodnutí správního orgánu – ale to není soud (není garance nezávislosti, nestrannosti atd.)
- v 1. stupni obecně – **věcná příslušnost** – **krajský soud**
- **není řádný opravný prostředek** – nelze se nikam odvolávat, jsou jen **mimořádné opravné prostředky** – **kasační stížnost a obnova řízení** – rozhoduje o nich **Nejvyšší správní soud** (sídlo v Brně) – proto je řízení vlastně jednoinstanční
- **místní příslušnost** – zásadně soud, v jehož obvodu je sídlo správního orgánu, který vydal rozhodnutí
- Nejvyšší správní soud rozhoduje tam, kde stanoví zákon; jinak slouží jako Nejvyšší soud k řešení mimořádných opravných prostředků a ke sjednocování judikatury

Nejvyšší správní soud

**MUNI
PED**

Ústavní soud ČR

Pozice

- stojí mimo strukturu obecných soudů
- je to orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy)
- chrání ústavnost, základní práva a svobody
- nejedná se o žádný další opravný prostředek
- sice máme zákon o Ústavním soudu, ale základní (a celkem podrobná úprava) je v samotné Ústavě
- sídlí v Brně, je tvořen 15 soudci, jsou tam tříčlenné senáty
- jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu na 10 let, možnost opakování

Článek 87 Ústavy ČR – ÚS rozhoduje

- a) o zrušení zákonů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem,
 - b) o zrušení jiných právních předpisů nebo jejich jednotlivých ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem nebo zákonem,
 - c) o ústavní stížnosti orgánů územní samosprávy proti nezákonnému zásahu státu,
 - d) o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod,
 - e) o opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci ověření volby poslance nebo senátora,
 - f) v pochybnostech o ztrátě volitelnosti a o neslučitelnosti výkonu funkcí poslance nebo senátora podle čl. 25,
 - g) o ústavní žalobě Senátu proti prezidentu republiky podle čl. 65 odst. 2,
 - h) o návrhu prezidenta republiky na zrušení usnesení Poslanecké sněmovny a Senátu podle čl. 66,
 - i) o opatřeních nezbytných k provedení rozhodnutí mezinárodního soudu, které je pro Českou republiku závazné, pokud je nelze provést jinak,
 - j) o tom, zda rozhodnutí o rozpuštění politické strany nebo jiné rozhodnutí týkající se činnosti politické strany je ve shodě s ústavními nebo jinými zákony,
 - k) spory o rozsah kompetencí státních orgánů a orgánů územní samosprávy, nepřísluší-li podle zákona jinému orgánu.
- (2) Ústavní soud dále rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy podle čl. 10a a čl. 49 s ústavním pořádkem, a to před její ratifikací. Do rozhodnutí Ústavního soudu nemůže být smlouva ratifikována.

Co si hlavně zapamatovat z jeho činnosti

- ruší zákony či jiné právní předpisy (případně ustanovení), pokud jsou v rozporu s ústavním pořádkem – právní předpisy musí být tzv. ústavně-konformní – hovoříme zde, že Ústavní soud funguje jako **negativní zákonodárce** – ÚS vydá nález, který se vyhlašuje ve Sbírce zákonů
- rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem
- rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí soudů (orgánů veřejné moci), pokud nebyla zaručena Vaše (ústavní) základní lidská práva a svobody
- ústavní žaloba Senátu proti prezidentu republiky

Pojmosloví

- **plénum** = plné složení Ústavního soudu (15), nejdůležitější záležitosti, například rušení zákonů a právních předpisů, ústavní žaloba proti prezidentovi
- **senáty** = tříčlenné, rozhodují zpravidla o ústavních stížnostech
- **soudce zpravodaj** = soudce, který je určen, shromažďuje podklady pro rozhodnutí a předkládá návrh na rozhodnutí
- **nález** = označení pro rozhodnutí ÚS, ve které rozhoduje ve věci samé
- **usnesení** = rozhodnutí ÚS tam, kde ÚS nerozhoduje nálezem (procesní otázky)
- **disent** = odlišné stanovisko soudce, který nesouhlasí s rozhodnutím (může se stát, protože se rozhoduje většinou)

Ústavní soud

A co dále?

- pokud je porušeno právo dané Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod – pak stížnost k ESLP (Evropský soud pro lidská práva, sídlo ve Štrasburku),

Rozhodčí soud

- rozhodčí soud – není to orgán veřejné moci, není to orgán státu
 - rozhodce pak není jako soudce, rozhodce je vlastně soukromá osoba
- strany se mohou dohodnout **na základě smlouvy (rozhodčí doložka)**, že přenesou pravomoc rozhodovat spor z obecného soudnictví na rozhodčí soudnictví – ten pak vydá tzv. **rozhodčí nález**, který je závazný a vykonatelný stejně jako soudní rozhodnutí (rozsudek)
- jen tam, kde to stanoví zákon v rámci ČR - zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů – nelze u spotřebitelů!
 - majetkové spory, ve kterých lze uzavřít smír a jinak by rozhodovaly obecné soudy
- v ČR jsou 3 stálé rozhodčí soudy, nejvýznamnější je Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR

Příklad 11 – kde se budeme soudit?

	První stupeň	Odvolání	Dovolání (kasační stížnost)
Kamarád Vám půjčí 35 000 Kč a Vy mu je nevrátíte. Kamarád Vás žaluje.			
Při zastávce v obci Olbramov budete okradeni o mobil a peníze v celkové hodnotě 35 000 Kč. Kde budete probíhat soud?			
Chcete podat žalobu proti rozhodnutí stavebního úřadu v Boskovicích			
společnost Do škol, s.r.o., se sídlem v Přehvozdí, se dopustila pomluvy jiné společnosti (jejího názvu a pověsti) se sídlem a místem podnikání v Kutné Hoře (pozor, v 1. stupni rozhoduje krajský soud)			

Příklad nad rámec – přiřad'te pojmy

- žaloba (3x), obžaloba, disent, žalovaný (3x), obžalovaný, platební rozkaz, kasační stížnost, ústavní stížnost, trestní příkaz, odpor (2x), plénum, odvolání (2x), dovolání (2x), nález, jednoinstanční řízení

Civilní soudnictví	
Trestní soudnictví	
Správní soudnictví	
Ústavní soudnictví	

**MUNI
PED**

Zrod českého moderního práva **Samostudium – videonahrávka v IS**

**Ústavní pořádek České republiky. Ústava
České republiky. Listina základních práv a
svobod. Základní vnitrostátní instituce**
Samostudium – videonahrávka v IS

Vnitrostátní, mezinárodní a evropské právo - charakteristika jednotlivých systémů a důsledky vnitrostátní právo

MUNI
PED

Právo EU a mezinárodní právo

Právní normy aplikovatelné na našem území

vnitrostátní

unijní

mezinárodní

Brainstorming

1. Jaké znáte mezinárodní organizace? Jmenujte příklady.
 - a. Napadne Vás rozdíl mezi nevládní a (mezi)vládní mezinárodní organizací?
2. Připomeňte si členské státy Evropské unie.
3. Zamyslete se nad tím, zda znáte nějakou mezinárodní smlouvu či unijní právní předpis, se kterým jste se setkali v běžném životě a který ovlivňuje Váš každodenní život.
4. Vyjmenujte orgány Evropské unie.
5. Jeden český politik pravidelně prohlašuje výrok „*Stop diktátu z Bruselu.*“ Jak tomuto výroku rozumíte? Jedná se skutečně o diktát z Bruselu? Může být na tomto výroku něco pravdy? „Diktuje“ skutečně EU něco členským státům?
 - a. „Diktují“ členským státům něco mezinárodní organizace?
6. Proč EU může regulovat například oblast spotřebitele (spotřebitelem jste Vy, když si například něco kupujete v obchodě) nebo oblast zemědělství či hospodářské soutěže a nemůže regulovat například oblast průmyslu či sportu?
7. Kde byste hledali znění předpisů Evropské unie?
8. Kde byste hledali judikaturu Soudního dvora Evropské unie?
9. Kde byste hledali znění mezinárodních smluv?
10. Proč Evropská unie není státem? Náповěda: Připomeňte si znaky státu – území, obyvatelstvo, státní moc (donucení). Kolik má EU přibližně obyvatel?

Mezinárodní právo = mezinár. právo veřejné

- vztahy mezi státy, příp. státy a mezinárodními organizacemi v mez. vztazích
- subjekty mezinárodního práva:
 - stát
 - mezinárodní organizace = společenství států
 - jednatel (výjimečně)
- mezinárodní organizace **není** státům nadřazena, není zde hierarchie mezi státy a mezinárodními organizacemi; státy jsou si rovny
- normy vytváří státy, jsou určeny státům, vynucují je státy (i když....) – pravidla jsou však právně závazná
- koordinační charakter

Zásada svrchované rovnosti

- svrchovanost (sovereignty)
 - nezávislost na jiné moci uvnitř i vně
 - územní výsost = výlučný výkon suverenity států
- rovnost
 - výjimky

Stěžejní pojmy
mezinárodního práva

 decentralizovaný systém (není zde centralizovaná normotvorba ani centrální systém donucení)

Prameny mezinárodního práva

mezinárodní smlouva

mezinárodní obyčej

Mezinárodní smlouva

- pramen mezinárodního práva – normativní smlouva (formální pramen)
- různé dělení – například
 - podle počtu smluvních stran – dvoustranné (vícestranné), mnohostranné
 - podle přístupu k mezinárodní smlouvě – uzavřené, otevřené a polootevřené (polouzavřené)
- součást českého právního řádu – čl. 10 Ústavy ČR – podmínky

***Vyhlášené** mezinárodní smlouvy, k jejichž **ratifikaci** dal Parlament **souhlas** a jimiž je Česká republika **vázána**, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.*

Mezinárodní smlouvy mají
aplikační přednost
před vnitrostátním zákonem

Jen pamatujte

Mezinárodní organizace (EU, NATO, OSN, WTO, ...) má:

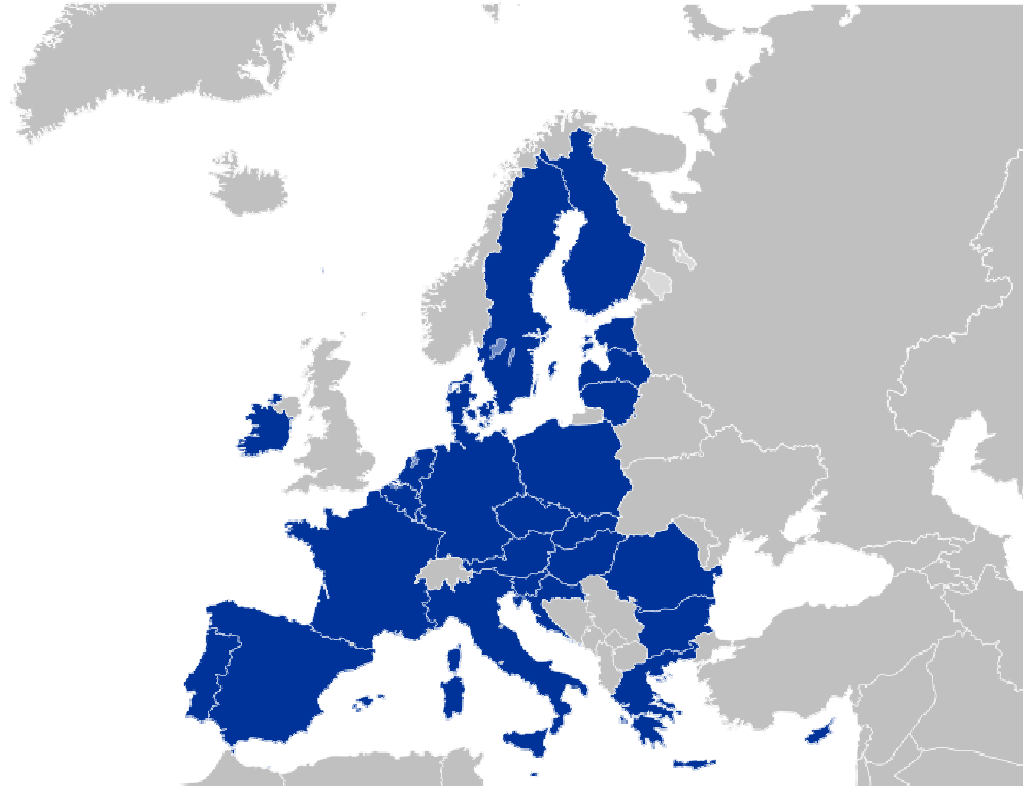
- a) smluvní státy
- b) členské státy

Mezinárodní smlouva má:

- a) smluvní státy
- b) členské státy

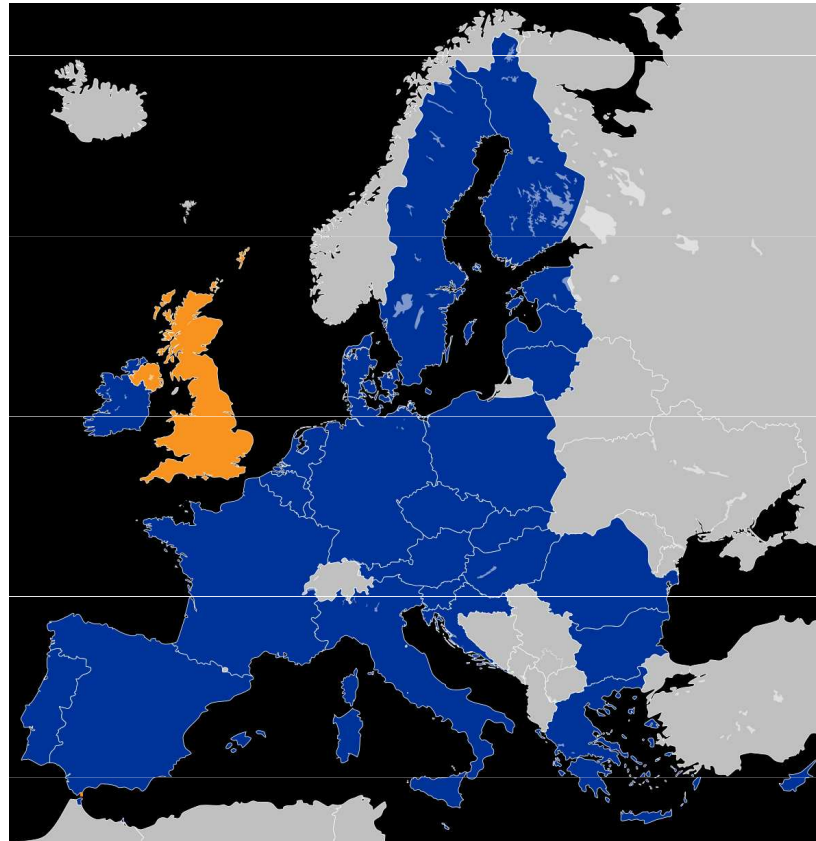

Evropská unie

Proč EU není stát?

- území ?
- obyvatelstvo ?
- státní moc ?
- MV ?

447.7 million
inhabitants

Evropská unie

- zvláštní mezinárodní organizace
- členské státy jsou podřízeny EU – přenesly některé pravomoce (výkon pravomocí) na EU
- subordinační charakter
- státy si nejsou rovny (projevy při tvorbě práva EU, které je pro členské státy závazné)
- EU je nadřazena členským státům (nadmárodní/nadstátní charakter)
- ono právo není ani vnitrostátní, ani mezinárodní

EU není klasická mezinárodní organizace...

Mezinárodní organizace

- není nadřazena členským státům
- koordinační charakter
- státy jsou si rovny
- není jediný soud, který by sjednocoval výklad práva
- státy tvoří a vynucují právo

V čem spočívá ona nerovnost?

V čem spočívá ona nadřazenost?

EU

- je nadřazena členským státům
- subordinační charakter **nadstátnost**
- státy si nejsou rovny
- SD EU sjednocuje výklad práva
- EU má pravomoc přijímat právní úpravu v oblastech, ve kterých členské státy přenesly výkon pravomocí na EU

Prameny: mezinárodní vs. unijní prostředí

Mezinárodní právo

- mezinárodní smlouva
- mezinárodní obyčej

Právo EU

- primární právo – mezinárodní smlouvy
- sekundární právo
 - nařízení
 - směrnice
 - rozhodnutí
 - doporučení a stanoviska

Unijní právo = právo EU

- dříve komunitární
- není to klasická mezinárodní organizace
- podstata: členské státy se vzdaly části svrchovaných pravomocí – členské státy přenesly výkon pravomocí na Evropskou unii v určitých oblastech
- členské státy jsou podřízeny, EU je nadřazena členským státům
- subordinační charakter
- členské státy si nejsou rovny
- právo EU má aplikační přednost před vnitrostátním právem – to je stanoveno pouze v judikatuře Soudního dvora EU

Ze zadání na konzultaci

Abychom rozdíl lépe pochopili a fungování Evropské unie si více uvědomili, vyřešíme následující úkol. Tento úkol je obtížný. Uvedte, pro kterou mezinárodní organizaci – „klasickou“, nebo nadstátní (EU) – jsou typické následující znaky: (Pozn: některé mohou být společné pro oba typy mezinárodních organizací, jiné naopak nemusí být typické ani pro jednu kategorii):

- a) možnost většinového rozhodování na úrovni představitelů států
- b) vlastní, na členských státech nezávislé orgány
- c) existence orgánu, který je volený přímo občany
- d) vlastní legislativa upravující práva a povinnosti občanů
- e) přednostně použitelná legislativa (před vnitrostátním právem)
- f) efektivní nástroje vynucování práva a dodržování povinností
- g) možnost státu vystoupit z této MO
- h) možnost států upravit fungování této MO

Něco málo z historie: pospojujte

1. ESUO
2. EHS a EURATOM
3. Smlouva o založení EHS (2 možnosti)
4. Smlouva o EU
5. Amsterodamská, Niceská,
Lisabonská smlouva

- A. revizní smlouvy
- B. Římské smlouvy
- C. Pařížská smlouva
- D. Smlouva o fungování EU
- E. Maastrichtská smlouva

1997/1999

1952-2002

2007/2009

1957/1958

1992/1993

2000/2003

Co u většiny znamenají dvě data / ?

<https://www.novinky.cz> › tag › clanek-50-lisabonske-s... ▼

Článek 50 Lisabonské smlouvy - Novinky.cz

Tato část **Lisabonské smlouvy** z roku 2009 popisuje postup pro případ, kdy chce některá členská země z Evropské unie odejít. · **Článek 50** o vystoupení z EU neklade ...

<https://zpravy.aktualne.cz> › clanek-50-lisabonske-smlou... ▼

Článek 50 Lisabonské smlouvy - Aktuálně.cz

"Rozvod" Británie a Evropské unie běží naplno. Chceme minimalizovat škody, prohlásil Sobotka.

Článek 50 Lisabonské smlouvy. Foto: Reuters. reklama.

<https://ct24.ceskatelevize.cz> › svet › 2070880-diskutova... ▼

Diskutovaný článek 50: Vodítko odchodu z Evropské unie

29. 3. 2017 — Pokud se na tom však obě strany shodnou, může celá procedura trvat i déle.

Fakta **Článek 50 Lisabonské smlouvy** o vystoupení z EU ...

<https://www.irozhlas.cz> › zpravy-svet › brexit-clanek-5... ▼

Budeme sloužit jako odstrašující příklad, říká britský diplomat ...

17. 10. 2019 — Dva roky po aktivizaci tzv. článku **50 Lisabonské smlouvy**. Autorem mechanismu, který upravuje pravidla odchodu členské země z unie, ...

Příklad: „článek 50 Lisabonské smlouvy“

- https://www.google.com/search?q=%C4%8DI%C3%A1nek+50+lisabonsk%C3%A9+smlouvy&rlz=1C1GCEA_enCZ924CZ924&oq=%C4%8DI%C3%A1nek+50+lisabonsk%C3%A9+smlouvy&aqs=chrome..69i57.7017j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8
- <https://www.mvcr.cz/clanek/agenda-eu-na-mv-lisabonska-smlouva.aspx>

Příklad: Ratifikace Lisabonské smlouvy

- Lisabonskou smlouvu muselo ratifikovat všech tehdejších 27 členských států EU
- Co to je ratifikace smlouvy a k čemu slouží?
- Co kdyby jeden stát neratifikoval? Co kdyby neratifikovala více jak polovina členských států?

Klaus podepsal Lisabon. Česko tak ztrácí suverenitu, prohlásil

3. listopadu 2009 14:52, aktualizováno 17:20

Prezident Václav Klaus podepsal Lisabonskou smlouvu. Učinil tak i přes zásadní výhrady, které ke smlouvě má. Česko podle něj ztratí suverenitu. Klaus také obvinil Ústavní soud z politikaření. Na prezidentův podpis čekala celá EU, závisel na něm totiž osud ratifikačního procesu.

Vývoj evropské integrace

- ESUO (Pařížská smlouva)
- EHS a EURATOM (Římské smlouvy)
 - Smlouva o založení EHS = Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU)
- Maastrichtská smlouva = Smlouva o Evropské unii (SEU)
- revizní smlouvy
 - Amsterodamská
 - Niceská
 - Lisabonská

1997/1999

1952-2002

2007/2009

1957/1958

1992/1993

2000/2003

Právo EU

primární právo

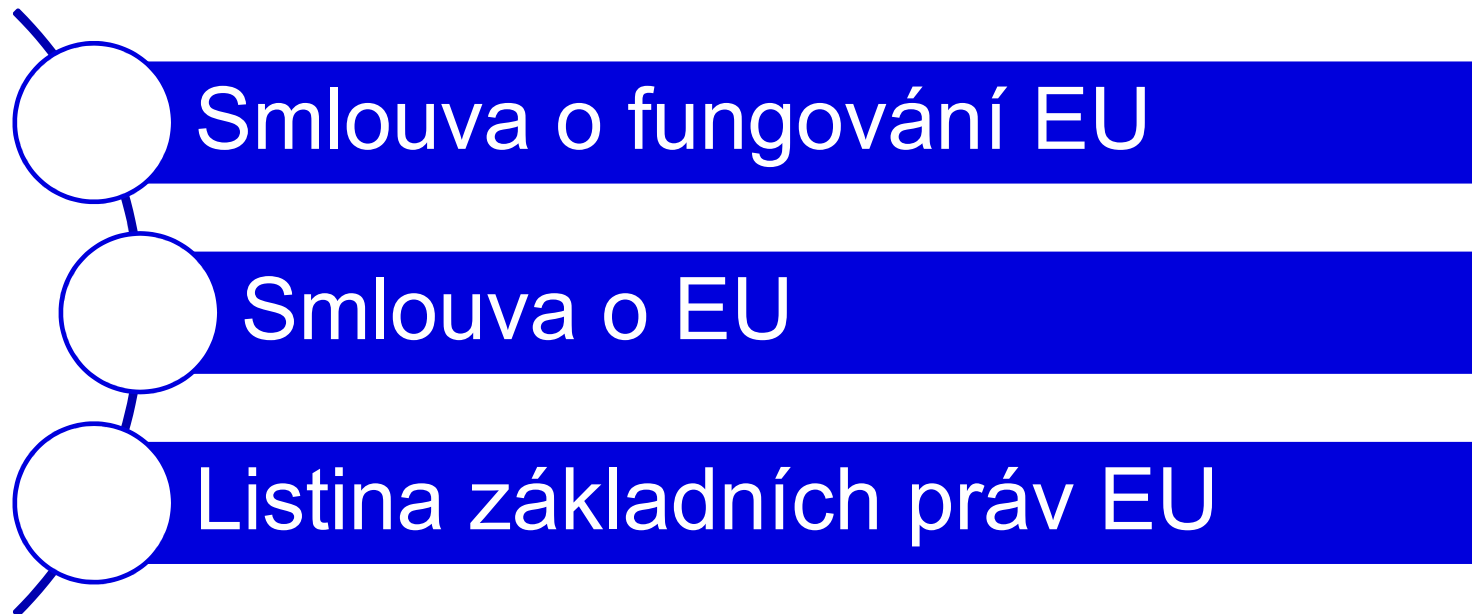
sekundární právo

Právo EU

- primární právo
 - mezinárodní smlouvy
 - zřizovací smlouvy
 - revizní smlouvy
 - rozpočtové smlouvy
 - smlouvy o přístupu nových členů
- sekundární právo
 - vydávané na základě primárního práva
 - legislativní i nelegislativní akty EU

Primární právo EU

- 2 základní zřizovací smlouvy + Listina
- primární právo je širší (viz předchozí slide)

Primární právo EU

- právní základ EU a jejího fungování
- základní pravidla, na nichž EU spočívá
- mezinárodní smlouvy (dobrovolná shoda členských států)
- **Smlouva o Evropské unii (SEU)**
 - hodnoty, cíle EU, demokratické zásady
 - vznik a zánik členství
 - další otázky (základ unijních orgánů, posílená spolupráce atd.)
- **Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU)**
 - podrobně rozvádí orgány EU
 - rozpočet EU, vynuovení práva, vlastní činnost a fungování v různých oblastech
- **Listina základních práv EU**
 - ochrana základních lidských práv a svobod tam, kde je aplikováno unijní právo

Ze zadání na konzultaci

1. Co si představíte pod pojmem právo EU? Co rozumíte pod pojmem primární a sekundární právo EU?
2. Z následujícího textu zkuste odpovědět otázky položené níže. Jedná se o znění článku 288 Smlouvy o fungování Evropské unie a týká se tzv. sekundárních pramenů práva.
 - a) Jaké druhy legislativních aktů mohou orgány EU přijímat pro výkon pravomocí?
 - b) Kterými z nich se nemusí členské státy řídit?
 - c) V jakých jazycích se vydávají legislativní akty, zejména nařízení? (Vyjděte z obrázku pod textem).
 - d) Kde se legislativní akty publikují? (Dovod'te z přiloženého printscreenu textu).
 - e) Jak byste popsali základní rozdíl mezi nařízením a směrnicí? Zkuste rozdílů najít co nejvíce z uvedeného textu.
 - f) Pokuste se také vymezit rozdíl mezi nařízením a rozhodnutím na základě textu.

ODDÍL 1
PRÁVNÍ AKTY UNIE

Článek 288
(bývalý článek 249 Smlouvy o ES)

Pro výkon pravomocí Unie přijímají orgány nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska.

Nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.

C 326/172

CS

Úřední věstník Evropské unie

26.10.2012

Směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.

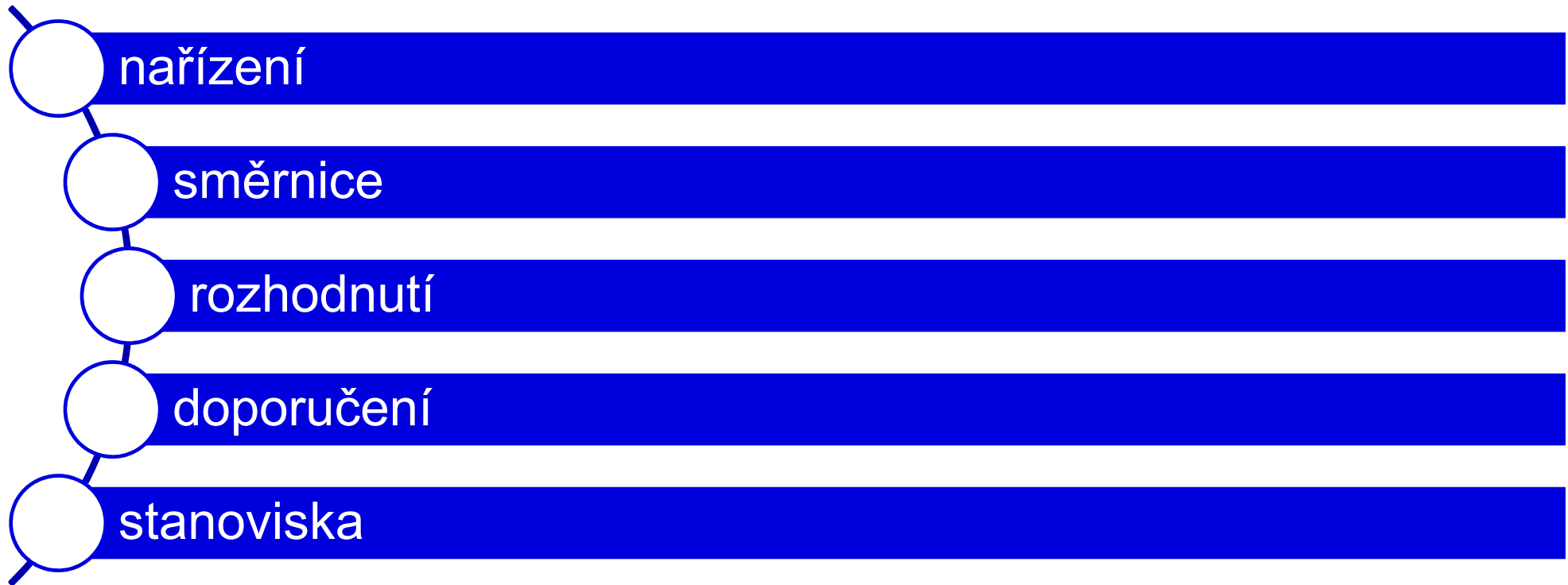
Rozhodnutí je závazné v celém rozsahu. Pokud jsou v něm uvedeni ti, jimž je určeno, je závazné pouze pro ně.

Doporučení a stanoviska nejsou závazná.

✓ Languages, formats and link to OJ

	BG	ES	CS	DA	DE	ET	EL	EN	FR	GA	HR	IT	LV	LT	HU	MT	NL	PL	PT	RO	SK	SL	FI	SV
HTML																								
PDF																								
Official Journal																								

Sekundární právo

Nařízení – článek 288 SFEU

Nařízení má obecnou působnost. Je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.

- **unifikace (sjednocování)** práva EU = potřeba jednotné úpravy
- obecná působnost = celounijně
- závazné v celém rozsahu = jak pro ČS, tak pro jednotlivce, ale i orgány EU
- má tzv. **přímý účinek** = jednotlivec se může dovolávat ochrany individuálních práv před vnitrostátními soudy
- typicky tam, kde jsou výlučné pravomoci
- neprovádí se do vnitrostátního práva (např. do zákona) – platí přímo to nařízení

Směrnice – článek 288 SFEU

Směrnice je závazná pro každý stát, kterému je určena, pokud jde o výsledek, jehož má být dosaženo, přičemž volba formy a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům.

- adresována výhradně členskými státy – musí provést do vnitrostátní úpravy
 - **transpozice** = obsah se přenesl do vnitrostátního práva
 - **implementace** = fakticky se zajišťuje/respektuje aplikace právního předpisu, který se vykládá ve smyslu směrnice
 - k tomu je stanovena lhůta (transpoziční a implementační)
- harmonizace (sblížení) vnitrostátní právní úpravy /žádná
- stanoví výsledek, kterého má být dosaženo (rámec, zásady, standard)
- forma provedení (do podoby právního předpisu) – ČS
- typicky tam, kde jsou sdílené pravomoci
- neprovedení řádně a včas – porušení povinnosti

Rozhodnutí – článek 288 SFEU

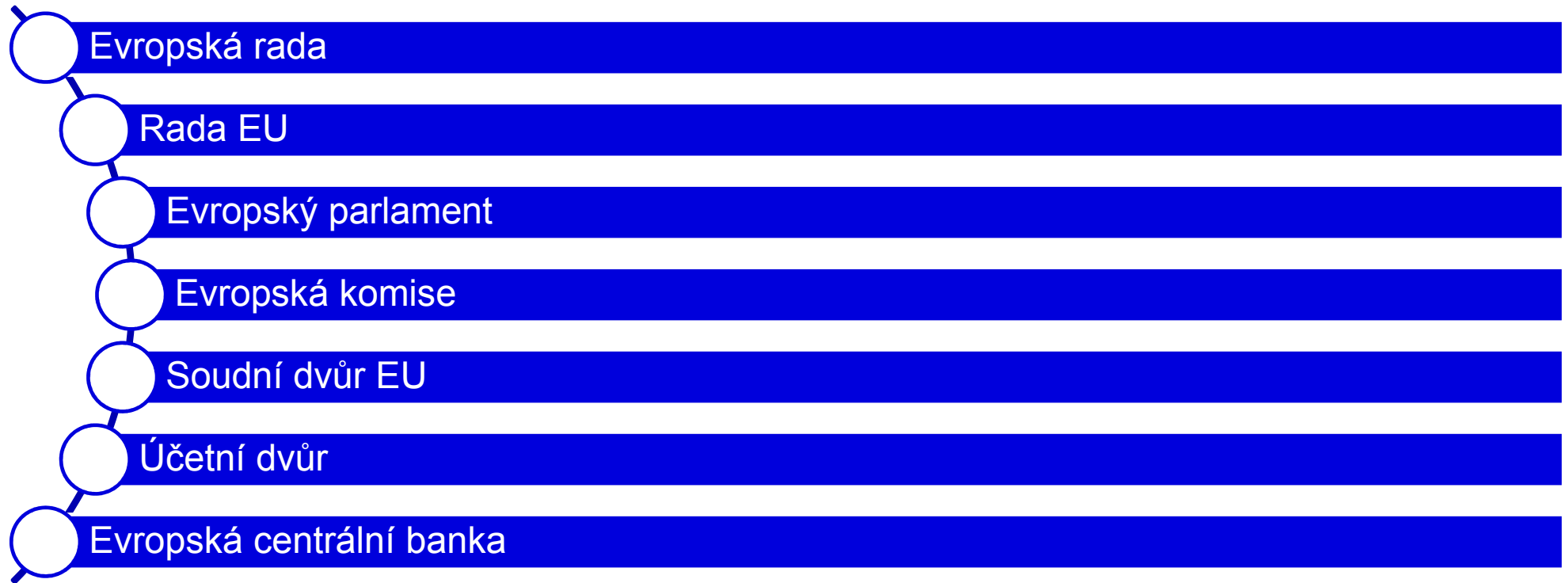
Rozhodnutí je závazné v celém rozsahu. Pokud jsou v něm uvedeni ti, jimž je určeno, je závazné pouze pro ně.

- podobné účinky jako nařízení
- někdy je určeno jen některým subjektům (členské státy, orgány EU) – individuální právní akt

Doporučení a stanoviska – článek 288 SFEU

- právně nezávazná
- není to právní akt

Orgány EU

Řádný legislativní postup

- u řádného leg. postupu rozhoduje Rada kvalifikovanou většinou
- u zvláštního legislativního postupu rozhoduje Rada jednomyslně, není spolurozhodování s Evropským parlamentem

Pravomoci EU

výlučné

sdílené

koordinační

podpůrné

Výlučná pravomoc – čl. 3 SFEU

Unie má výlučnou pravomoc v těchto oblastech:

- a) celní unie;*
- b) stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu;*
- c) měnová politika pro členské státy, jejichž měnou je euro;*
- d) zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky;*
- e) společná obchodní politika.*

- pouze orgány EU mohou v dané oblasti vytvářet a přijímat právní akty
- ČS nemohou, ledaže jsou k tomu zmocněny EU
- typicky forma **nařízení**

Sdílená pravomoc – čl. 4 SFEU

Sdílená pravomoc Unie a členských států se uplatňuje v těchto hlavních oblastech:

- a) vnitřní trh;*
- b) sociální politika, pokud jde o hlediska vymezená v této smlouvě;*
- c) hospodářská, sociální a územní soudržnost;*
- d) zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů;*
- e) životní prostředí;*
- f) ochrana spotřebitele;*
- g) doprava;*
- h) transevropské sítě;*
- i) energetika;*
- j) prostor svobody, bezpečnosti a práva;*
- k) společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví, pokud jde o hlediska vymezená v této smlouvě.*

- právní akty vytváří EU i ČS (proto sdílená)
- ČS v rozsahu, v jakém ji EU nevykonala či přestala vykonávat
- vše, co nespadá do výlučné, koordinační či podpůrné
- 15 – typicky forma **směrnice**

Koordinační pravomoc – čl. 5 SFEU

- koordinace hospodářských politik a politiky zaměstnanosti – vymezuje směry těchto politik
- EU může přijímat opatření

Podpůrná pravomoc – čl. 6 SFEU

Oblasti těchto činností na evropské úrovni jsou:

- a) ochrana a zlepšování lidského zdraví;*
- b) průmysl;*
- c) kultura;*
- d) cestovní ruch;*
- e) všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání, mládež a sport;*
- f) civilní ochrana;*
- g) správní spolupráce.*

- EU pouze podporuje, koordinuje, doplňuje
- ČS nesvěřily pravomoc – mohou proto vydávat akty jen k podpoře

**MUNI
PED**

**Děkuji za pozornost
malachta@mail.muni.cz**

Obrázky staženy z google obrázků.